

Komisja
Europejska

Unijne prawa ofiar handlu ludźmi

Sprawy
wewnętrzne

*Europe Direct to serwis, który pomoże Państwu
znaleźć odpowiedzi na pytania dotyczące Unii Europejskiej.*

Numer bezpłatnej infolinii *:
00 800 6 7 8 9 10 11

* Niektórzy operatorzy telefonii komórkowej nie udostępniają połączeń z numerami 00 800 lub pobierają za nie opłaty.

Wiele informacji o Unii Europejskiej można znaleźć w portalu Europa (<http://europa.eu>).

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej, 2013

ISBN 978-92-79-28454-0

doi:10.2837/64440

© Unia Europejska, 2013

Powielanie materiałów dozwolone pod warunkiem podania źródła.

Printed in Belgium

WYDRUKOWANO NA PAPIERZE BIELONYM BEZ CHLORU PIERWIASTKOWEGO (ECF)

Przedmowa

Cecilia Malmström,
komisarz Unii Europejskiej
do spraw wewnętrznych

Handel ludźmi to współczesne niewolnictwo i rażący przejaw łamania praw człowieka. Jest on poważnym przestępstwem, które dotyka kobiety, mężczyzn, dziewczęta i chłopców wszystkich narodowości, wyrządzając im wielką krzywdę na całe życie. Aby chronić ofiary handlu ludźmi oraz im pomagać, jak również w jak największym stopniu wspierać je w procesie odzyskania

równowagi, w przepisach UE przyznano im prawo m.in. do pomocy prawnej i medycznej oraz pobytu czasowego. Aby prawa te były znane i skutecznie stosowane, ofiary handlu ludźmi i osoby pracujące na rzecz zwalczania tego procederu potrzebują zrozumiałych i łatwo dostępnych informacji na temat tych praw. Mam nadzieję, że niniejszy przegląd unijnych praw ofiar handlu ludźmi pomoże władzom państw członkowskich UE w ich codziennej pracy polegającej na pomaganiu ofiarom i chronieniu ich. Osoby takie potrzebują bowiem pomocy i ochrony i na nie zasługują.

Cecilia Malmström

Wprowadzenie

Zwalczanie handlu ludźmi jest priorytetem Unii Europejskiej i jej państw członkowskich. W podejściu UE bierze się pod uwagę to, że handel ludźmi związany jest z problematyką płci. W podejściu tym ofiara i jej prawa zajmują centralne miejsce, uznaje też ono konieczność działań uwzględniających specyfikę dzieci. Uwypuklono w nim również potrzebę działań skoordynowanych i wielodyscyplinarnych.

Istotne znaczenie ma udzielanie ofiarom handlu ludźmi zrozumiałych i spójnych informacji na temat ich praw. Obejmują one m.in. (pilne) wsparcie i opiekę medyczną, możliwość podjęcia pracy, dostęp do wymiaru sprawiedliwości i usług prawnika oraz możliwość dochodzenia odszkodowania. Niniejsza publikacja zawiera przegląd tych praw, opartych na Karcie praw podstawowych Unii Europejskiej, dyrektywach UE, decyzjach ramowych i orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Na końcu każdego rozdziału wymieniono dodatkowe prawa dotyczące dzieci.

Publikacja ta przeznaczona jest dla ofiar handlu ludźmi oraz osób pracujących na rzecz zwalczania tego procederu, które potrzebują przeglądu praw wynikających z przepisów UE, jak również dla państw członkowskich, które opracowują podobne przeglądy praw ofiar handlu ludźmi na szczeblu krajowym. W przepisach UE ustanowiono normy minimalne, natomiast państwa członkowskie mogą, w stosownych przypadkach, ustanawiać wyższy poziom ochrony.

Prawa wynikające z przepisów UE, które państwa członkowskie będą transponować do prawa krajowego po publikacji niniejszego dokumentu, zaznaczono w tekście kursywą.

W kontekście praw i obowiązków przedstawionych w niniejszej publikacji „dziecko” oznacza osobę poniżej 18. roku życia. W przypadku gdy niemożliwe jest ustalenie wieku ofiary, a istnieją powody, by sądzić, że ofiarą jest dziecko, osobę tę uznaje się za dziecko.

Na użytek niniejszej publikacji „ofiara” oznacza osobę, która jest przedmiotem handlu ludźmi.

W tekście niniejszej publikacji za „sprawcę” uważa się osobę lub osoby, którym przedstawiono zarzut handlu ludźmi lub które zostały uznane za winne tego przestępstwa.

„Obywatel państwa trzeciego” oznacza osobę, która nie jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej.

Za pomocą niniejszego przeglądu Komisja Europejska realizuje jedno z działań strategii UE na rzecz wyeliminowania handlu ludźmi na lata 2012–2016, mianowicie działanie 4 „Zapewnianie informacji na temat praw ofiar”, wymienione w ramach priorytetu A „Rozpoznawanie ofiar handlu ludźmi, chronienie ich i udzielanie im pomocy”.

Definicja handlu ludźmi zawarta w art. 2 dyrektywy 2011/36/UE:

1. „Werbowanie, transport, przekazywanie, przechowywanie lub przyjmowanie osób, w tym wymiana lub przekazanie kontroli nad tymi osobami, z zastosowaniem groźby lub przemocy bądź innych form przymusu, uprowadzenia, oszustwa, podstępów, poprzez nadużycie uprawnień lub wykorzystanie sytuacji bezbronności, lub też wręczenie lub przyjęcie płatności lub korzyści dla uzyskania zgody osoby sprawującej kontrolę nad inną osobą, w celu wyzysku.
2. Sytuacja bezbronności zachodzi wówczas, gdy dana osoba nie ma innego – realnego lub możliwego do zaakceptowania – wyboru niż poddanie się nadużyciu.
3. Wyzysk obejmuje, w szczególności, wyzyskanie innych osób do prostytucji lub innych form wykorzystywania seksualnego, przymusową pracę lub służbę, w tym żebractwo, niewolnictwo lub praktyki podobne do niewolnictwa, zniewolenie, wyzyskiwanie do działalności przestępczej lub usunięcie organów.
4. Zgoda ofiary handlu ludźmi na wyzysk, niezależnie od tego, czy zamierzony lub rzeczywisty, nie ma znaczenia, jeżeli posłużono się którymkolwiek ze środków określonych w ust. 1.
5. Jeśli zachowanie określone w ust. 1 dotyczy dziecka, stanowi ono przestępstwo handlu ludźmi, nawet jeśli nie posłużono się żadnym ze środków wymienionych w ust. 1”.

© iStockphoto/Dorri O'Connell

Wykaz przepisów UE i orzecznictwa przedstawiony w niniejszej publikacji nie jest wyczerpujący. Nie wymieniono w niej zatem szczegółowych warunków korzystania z omawianych praw ani innych praw przysługujących danej osobie zgodnie z przepisami UE w zależności od jej sytuacji. Prawa opisane w niniejszym przeglądzie dotyczą ofiar handlu ludźmi, nawet wtedy, gdy prawa w odnośnych przepisach UE mają zastosowanie do szerszej grupy osób. Dokument ten nie nakłada sam w sobie jakichkolwiek wymogów na którąkolwiek ze stron, lecz stanowi opis praw i obowiązków wynikających z przepisów UE, które muszą zostać transponowane do prawa krajowego państw członkowskich. Przepisy prawa przedstawiono w ich brzmieniu z dnia 1 stycznia 2013 r., przy czym mogą one zostać zmienione lub uchylone w późniejszym terminie. Niniejsza publikacja nie stanowi w żadnym wypadku wiążącej wykładni cytowanych przepisów, a jedynie dokument referencyjny mający ułatwić korzystanie z nich.

Unijne prawa ofiar handlu ludźmi

W niniejszej publikacji zawarto informacje na temat wynikających z przepisów UE praw ofiar handlu ludźmi, przeznaczone dla samych ofiar, osób pracujących na rzecz zwalczania tego procederu i państw członkowskich. Nie stanowi ona w żadnym wypadku wiążącej wykładni przepisów UE. Wszystkie prawa należy interpretować, uwzględniając wszystkie przepisy prawne i odpowiednie prawodawstwo.

Rozdział 1: Pomoc i wsparcie

1.1. Ofiary mają prawo do pomocy i wsparcia natychmiast po uzyskaniu przez właściwe organy uzasadnionych przesłanek pozwalających przypuszczać, że osoby te stały się przedmiotem handlu ludźmi.

1.2. Ofiary mają prawo do otrzymania wsparcia i pomocy przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu.

1.3. Pomoc ta i wsparcie nie powinny być zależne od gotowości ofiary do współpracy podczas śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu; jeżeli ofiara przebywa w danym państwie członkowskim nielegalnie, pomocy i wsparcia należy udzielić bezwarunkowo, przynajmniej podczas okresu do namysłu.

1.4. Pomoc i wsparcie mogą być udzielane ofiarom wyłącznie za ich świadomą i dobrowolną zgodą.

1.5. Ofiary mają prawo do co najmniej podstawowych środków utrzymania, odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania oraz pomocy materialnej.

1.6. Ofiary mają prawo do niezbędnej opieki medycznej, w tym pomocy psychologicznej, doradztwa i informacji.

1.7. Ofiary mają prawo, w stosownych przypadkach, do usług tłumaczy pisemnych i ustnych.

1.8. Specjalną opieką należy otoczyć ofiary, które mają szczególne potrzeby (zwłaszcza te wynikające z ewentualnej ciąży, stanu zdrowia, niepełnosprawności, choroby somatycznej bądź psychicznej lub z doświadczonej przez nie przemocy fizycznej, seksualnej lub psychologicznej).

1.9. Stosownie do swoich potrzeb ofiary mają bezpłatny, poufny dostęp do służb działających w ich interesie, udzielających im wsparcia przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Członkowie rodziny mają dostęp do służb udzielających wsparcia ofiarom, stosownie do swych potrzeb oraz do stopnia szkody doznanej wskutek przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary.

1.10. Specjalistyczne służby udzielające wsparcia muszą zapewnić: a) schroniska lub inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze dla ofiar potrzebujących bezpiecznego miejsca ze

względu na bezpośrednie ryzyko wtórnej i ponownej wiktylizacji, zastraszania oraz odwetu;
b) ukierunkowane i zintegrowane wsparcie ofiar o szczególnych potrzebach, takich jak ofiary przemocy seksualnej i ofiary przemocy na tle płciowym, w tym wsparcie i doradztwo w związku z traumatycznymi przeżyciami.

1.11. Ofiary będące obywatelami państw trzecich muszą zostać poinformowane o okresie do namysłu i odzyskania równowagi oraz o możliwościach uzyskania międzynarodowej ochrony.

1.12. Ofiary mają prawo do wystąpienia o azyl i otrzymania informacji o możliwościach uzyskania międzynarodowej ochrony oraz powinny być chronione przed odesłaniem (obowiązkiem powrotu do państwa, gdzie są one narażone na śmierć, tortury lub inne niehumanitarne bądź poniżające traktowanie lub karanie).

Ofiary będące dziećmi

1.13. Interes dziecka stoi na pierwszym miejscu i jest oceniany stosownie do przypadku. *Pierwszeństwo ma podejście dostosowane do dziecka, uwzględniające jego wiek, poziom dojrzałości, opinie, potrzeby i obawy. Dziecko i osoba sprawująca nad nim władzę rodzicielską lub inny przedstawiciel prawny dziecka, o ile takie osoby istnieją, są informowani o wszelkich środkach lub prawach adresowanych w szczególny sposób do dziecka.*

1.14. Ofiary będące dziećmi mają prawo do otrzymania pomocy i wsparcia z uwzględnieniem ich szczególnej sytuacji. Państwa członkowskie muszą podejmować niezbędne działania z myślą o znalezieniu trwałego rozwiązania na podstawie indywidualnej oceny interesu dziecka.

1.15. Wyznaczony zostanie opiekun lub przedstawiciel dziecka będącego ofiarą, jeżeli osoby, które sprawują władzę rodzicielską, nie mogą bronić interesu dziecka lub nie mogą dziecka reprezentować.

Rozdział 2: Ochrona ofiar handlu ludźmi

Ochrona przed rozpoczęciem postępowania karnego

2.1. Ofiary mają prawo do odpowiedniej ochrony na podstawie indywidualnej oceny ryzyka. *Ocena ta powinna być dokonana jak najszybciej, a jej celem powinno być ustalenie szczególnych potrzeb w zakresie ochrony i określenie, czy i w jakim zakresie ofiary skorzystałyby w trakcie postępowania karnego ze specjalnych środków ze względu na ich szczególne narażenie na wtórną i ponowną wiktylizację, zastraszanie oraz odwet.*

2.2. Ofiary handlu ludźmi nie powinny być ścigane ani karane za udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się przedmiotem handlu ludźmi, zgodnie z prawem krajowym.

2.3. Dane osobowe ofiar mogą być gromadzone wyłącznie do określonych, jednoznacznych i legalnych celów, w ramach zadań właściwych organów oraz mogą być przetwarzane wyłącznie do celów, w jakich zostały zgromadzone. Przetwarzanie tych danych musi być zgodne z prawem, adekwatne do celu, w jakim są gromadzone, w związku z tym celem i w sposób niewykraczający poza ten cel.

2.4. Kiedy dane osobowe ofiar nie są już wymagane do celów, w jakich zostały zgromadzone, muszą zostać usunięte lub zanonimizowane.

2.5. Ofiary mają prawo do otrzymywania informacji od ich pierwszego kontaktu z właściwymi organami (takimi jak policja czy organy sądowe), w miarę możliwości w językach powszechnie rozumianych.

2.6. Ofiary mają prawo do otrzymywania informacji na temat:

- rodzaju służb lub organizacji, do których mogą zwrócić się o wsparcie;
- rodzaju wsparcia, jakie mogą uzyskać;
- miejsca i sposobu zawiadomienia o przestępstwie;
- procedury w następstwie takiego zawiadomienia oraz ich roli w powiązaniu z tymi procedurami;
- sposobu i warunków uzyskania ochrony;
- zakresu i warunków uzyskania porady prawnej, pomocy prawnej oraz wszelkiej porady innego rodzaju;
- warunków, jakie muszą spełnić, aby otrzymać odszkodowanie;
- wszelkich dostępnych mechanizmów pozwalających im chronić swoje interesy, jeżeli ofiara zamieszkuje w innym państwie członkowskim;
- sposobu uzyskania zwrotu kosztów poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu karnym.

Ochrona w trakcie postępowania karnego i po jego zakończeniu

2.7. Na podstawie indywidualnej oceny dokonanej przez właściwy organ ofiary mają prawo, w pewnych okolicznościach, do szczególnego traktowania służącego zapobieżeniu wtórnej wiktymizacji, mianowicie przez unikanie zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu, kontaktu wzrokowego ofiary z oskarżonymi, składania zeznań na posiedzeniach jawnych i zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

2.8. Ofiary mają niezwłoczny dostęp do doradztwa prawnego i zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania.

2.9. Doradztwo prawne i zastępstwo procesowe są bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych.

2.10. Zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych ofiary mają prawo do odwołania się od decyzji o odmowie ścigania.

2.11. Ofiary mają prawo do rozumienia toku postępowania karnego i do bycia rozumianym w tej sytuacji oraz do otrzymywania informacji w sposób dla nich zrozumiały, z uwzględnieniem względów osobistych, takich jak niepełnosprawność.

2.12. Ofiary mają prawo, w pewnych okolicznościach, do obecności wybranej przez nie osoby, która może pomóc im w zrozumieniu informacji otrzymywanych przy pierwszym kontakcie z właściwym organem lub w byciu zrozumianym w tej sytuacji, chyba że byłoby to sprzeczne z interesem ofiary lub postępowania.

2.13. Jeśli ofiary złożą formalne zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, mają prawo do pisemnego potwierdzenia tego faktu, tłumaczenia tego potwierdzenia lub niezbędnej pomocy językowej związanej ze złożeniem takiego zawiadomienia.

2.14. Ofiary muszą zostać poinformowane o swoim prawie do niezwłocznego otrzymania informacji o postępowaniu karnym toczącym się w wyniku zawiadomienia (informacji o zaprzestaniu prowadzenia dochodzenia lub o nieściganiu sprawcy, o rodzaju zarzutów wobec sprawcy, dacie i miejscu rozprawy, prawomocnym orzeczeniu i stanie postępowania karnego) zgodnie z życzeniem ofiary.

2.15. Ofiary mogą zwrócić się z wnioskiem o niezwłoczne powiadomienie ich o ewentualnym zwolnieniu bądź ucieczce sprawcy z miejsca zatrzymania.

2.16. W zależności od roli, jaką ofiary pełnią w postępowaniu karnym w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, mają one prawo do skorzystania z bezpłatnego tłumaczenia ustnego podczas rozmów z nimi lub ich przesłuchań w toku postępowania karnego przed

organami dochodzeniowymi lub sądowymi oraz podczas ich czynnego udziału w rozprawie sądowej.

2.17. W zależności od roli, jaką ofiary pełnią w postępowaniu karnym w danym systemie wymiaru sprawiedliwości, mają one prawo do otrzymania bezpłatnego tłumaczenia pisemnego informacji niezbędnych do skorzystania przez nie z przysługujących im praw w postępowaniu karnym na język, który jest dla nich zrozumiały.

2.18. Ofiary mogą wykorzystać na użytek tłumaczenia technologie komunikacyjne, takie jak wideokonferencja, telefon lub internet, chyba że właściwe skorzystanie przez ofiarę z jej praw lub zrozumienie postępowania wymaga fizycznej obecności tłumacza.

2.19. Ofiary mają prawo do dobrowolnego uczestnictwa w programach sprawiedliwości naprawczej pod warunkiem wyrażenia przez nie świadomej zgody, która może być wycofana w każdej chwili. Ofiara ma prawo do otrzymania pełnych i obiektywnych informacji o procesie. Rozmowy, które nie są prowadzone publicznie, mają charakter poufny, chyba że ofiara i sprawca wyrażą zgodę na ich ujawnienie lub gdy wymaga tego prawo krajowe ze względu na nadrzędny interes publiczny, np. w przypadku gróźb lub aktów przemocy.

2.20. Europejski nakaz ochrony można wydać, gdy ofiara przebywa lub mieszka w innym państwie członkowskim, a wobec sprawcy został zastosowany środek mający na celu jej ochronę, taki jak zakaz przebywania w niektórych miejscach lub na określonych obszarach, na których mieszka lub które odwiedza ofiara, lub też zakaz lub ograniczenie wszelkich form kontaktu z osobą podlegającą ochronie, w tym kontaktów telefonicznych czy korespondencyjnych. Europejski nakaz ochrony rozszerza ochronę obejmującą ofiarę na mocy prawa karnego w jednym państwie członkowskim na inne państwo członkowskie, do którego ofiara się przeniosła.

2.21. Państwa członkowskie muszą minimalizować wszelkie problemy dotyczące komunikacji z ofiarami (np. jeśli nie władają one językiem powszechnie rozumianym lub cierpią na upośledzenie słuchu bądź mowy) będącymi świadkami lub innego rodzaju uczestnikami postępowania, tak aby mogły one rozumieć swą rolę na każdym etapie postępowania karnego.

Ofiary będące dziećmi

2.22. Przesłuchania ofiar handlu ludźmi będących dziećmi powinny odbywać się bez zbędnej zwłoki. Dzieci te mają prawo do bycia przesłuchiwanym, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie zaprojektowanych lub przystosowanych do tego celu.

2.23. Przesłuchania dzieci powinny być prowadzone, w miarę możliwości, przez te same osoby i tylko jeżeli przesłuchanie jest niezbędne dla śledztwa i postępowania karnego, a liczba przesłuchań powinna być ograniczona do minimum. Ofierze może towarzyszyć, w odpowiednich przypadkach, jej przedstawiciel lub wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto uzasadnionej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.

2.24. Rozprawy z udziałem ofiar będących dziećmi powinny odbywać się bez udziału publiczności oraz fizycznej obecności dziecka, które może zostać wysłuchane przy zastosowaniu odpowiednich środków komunikacji (np. wideokonferencji).

2.25. Państwa członkowskie mogą zapobiegać publicznemu rozpowszechnianiu wszelkich informacji, które mogłyby prowadzić do ustalenia tożsamości dziecka będącego ofiarą.

2.26. O ile jest to możliwe i z uwzględnieniem okoliczności danej sprawy, jeżeli ofiara jest dzieckiem, państwa członkowskie mogą odroczyć ściganie przestępstwa do momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności.

Rozdział 3: Odszkodowanie

3.1. Ofiary mają prawo do dostępu do istniejących systemów odszkodowania dla ofiar umyślnych przestępstw dokonanych z użyciem przemocy.

3.2. Państwa członkowskie powinny propagować środki mające zachęcić sprawców do przekazywania ofiarom odpowiedniego odszkodowania w toku postępowania karnego.

3.3. Ofiary mają prawo do uzyskania w rozsądnym terminie w toku postępowania karnego decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy, z wyjątkiem sytuacji, w których prawo krajowe przewiduje, że taka decyzja podejmowana jest w drodze innego postępowania prawnego.

3.4. Ofiary mają prawo do jak najszybszego uzyskania zwrotu mienia, które zostało odzyskane lub zajęte w toku postępowania karnego, chyba że mienie to jest pilnie potrzebne do postępowania karnego.

Dostęp do odszkodowania w sytuacjach transgranicznych

3.5. Ofiary mają prawo dochodzenia odszkodowania w państwie członkowskim, w którym mają one miejsce zwykłego pobytu, od państwa członkowskiego, w którym przestępstwo zostało popełnione.

3.6. Ofiary mają prawo do uzyskania podstawowych informacji o możliwościach dochodzenia odszkodowania, w tym informacji i wskazówek dotyczących wypełnienia wniosku, wymaganych dokumentów uzupełniających i wniosków o informacje dodatkowe.

3.7. Ofiary mają prawo do jak najszybszego uzyskania informacji dotyczących osoby kontaktowej bądź departamentu, odpowiedzialnych za rozpatrzenie ich wniosków o odszkodowanie, potwierdzenia otrzymania wniosków, (w miarę możliwości) przybliżonego terminu orzeczenia dotyczącego ich wniosków oraz samego orzeczenia.

© iStockphoto/luanmonino

Rozdział 4: Integracja i prawo do pracy

4.1. Obywatele UE mają, z pewnymi ograniczeniami i pod pewnymi warunkami, prawo do pobytu na terytorium danego państwa członkowskiego przez okres do trzech miesięcy pod warunkiem posiadania ważnego paszportu lub dowodu tożsamości.

4.2. Obywatele UE mają prawo do pobytu w dowolnym państwie w UE, pod warunkiem że mają legalną pracę lub studiują w akredytowanej placówce edukacyjnej i mają pełne ubezpieczenie zdrowotne (lub wystarczające środki utrzymania, dzięki którym oni ani ich rodzina nie staną się obciążeniem dla systemu zabezpieczenia społecznego państwa przyjmującego) lub członka rodziny spełniającego którykolwiek z tych warunków.

4.3. Każdy obywatel UE ma prawo do edukacji i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego.

4.4. Każdy obywatel UE ma prawo do wyboru zawodu i podjęcia pracy w dowolnym państwie członkowskim (z pewnymi ograniczeniami); obywatele państw trzecich, którzy posiadają zezwolenie na pracę na terytorium państw członkowskich, mają prawo do takich samych warunków pracy, z jakich korzystają obywatele Unii.

4.5. Każdy pracownik ma prawo do należytych i sprawiedliwych warunków pracy z poszanowaniem jego zdrowia, bezpieczeństwa i godności oraz do ograniczenia maksymalnego wymiaru czasu pracy, do okresów dziennego i tygodniowego odpoczynku oraz do corocznego płatnego urlopu.

Obywatele państw trzecich

4.6. Państwa członkowskie powinny określić zasady, na jakich ofiary będące obywatelami państw trzecich, które posiadają dokument pobytowy, mają prawo dostępu do rynku pracy, kształcenia zawodowego i edukacji przez okres ważności tego dokumentu.

4.7. Ofiary będące obywatelami państw trzecich muszą mieć dostęp do istniejących programów lub planów mających pomóc im w powrocie do normalnego życia, w tym, w stosownych przypadkach, do odpowiednich kursów służących podniesieniu ich umiejętności zawodowych lub do przygotowania do wspomaganego powrotu do kraju pochodzenia.

4.8. Ofiary będące obywatelami państw trzecich mają prawo do bycia traktowanym na równi z obywatelami państwa członkowskiego ich zamieszkania, jeśli chodzi o warunki pracy (w tym dotyczące płacy i zwolnienia, a także zdrowia i bezpieczeństwa w miejscu pracy), wolność zrzeszania się, edukację i szkolenie zawodowe, uznawanie dyplomów, świadectw i innych kwalifikacji zawodowych zgodnie z odpowiednimi procedurami krajowymi, dostęp do poszczególnych działów zabezpieczenia społecznego, korzyści podatkowe, dostęp do towarów i usług oraz korzystanie z towarów i usług dostępnych ogółowi społeczeństwa, w tym procedury uzyskiwania praw do lokali mieszkalnych przewidziane w prawie krajowym.

4.9. Ofiary będące obywatelami państw trzecich nielegalnie przebywającymi w danym państwie członkowskim mają prawo do wniesienia skargi przeciw swojemu pracodawcy, bezpośrednio lub za pośrednictwem stron trzecich, takich jak związki zawodowe lub inne organizacje.

4.10. Ofiary będące obywatelami państw trzecich nielegalnie przebywającymi w danym państwie członkowskim mają prawo do dochodzenia należnego wynagrodzenia u pracodawcy, nawet jeśli wróciły one do kraju pochodzenia. Powinny one otrzymywać systematyczne i obiektywne informacje o ich prawach, zanim wykonana zostanie decyzja o ich odesłaniu.

4.11. Wysokość ich wynagrodzenia jest co najmniej równa płacy przewidzianej w przepisach o płacy minimalnej, w układach zbiorowych lub zgodnie z praktyką ustaloną w odpowiednich sektorach zatrudnienia, chyba że strony mogą dowieść innej wysokości wynagrodzenia.

4.12. Ofiary będące obywatelami państw trzecich nielegalnie przebywającymi w danym państwie członkowskim mogą wystąpić z roszczeniem wobec swojego pracodawcy i doprowadzić do wyegzekwowania wypłaty należnego wynagrodzenia.

Ofiary będące dziećmi

4.13. Ofiary będące dziećmi mają prawo do dostępu, w rozsądnym terminie, do systemu edukacji na takich samych warunkach co dzieci będące obywatelami danego państwa członkowskiego.

Rozdział 5: Okres do namysłu i zezwolenie na pobyt dla ofiar, które są obywatelami państw trzecich

Okres do namysłu

5.1. Obywatele państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi, mają prawo do okresu do namysłu. Okres ten ma umożliwić im odzyskanie sił i uniknięcie wpływu ze strony sprawców, tak aby mogli podjąć świadomą decyzję co do podjęcia współpracy z policją i organami sądowymi.

5.2. W czasie okresu do namysłu ofiary nie mogą być wydalone.

5.3. Okres do namysłu może zostać zakończony, jeśli ofiara ponownie nawiązuje kontakt ze sprawcą lub też ze względów związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego.

5.4. Ofiary mają prawo do uzyskania, podczas okresu do namysłu, przynajmniej pilnej opieki medycznej oraz szczególnych usług, takich jak opieka psychologiczna dla osób szczególnie bezbronnych.

Zezwolenie na pobyt

5.5. Po zakończeniu okresu do namysłu ofiary będącej obywatelem państwa trzeciego ma ona prawo starać się o zezwolenie na pobyt w zależności od tego, czy:

- jest to konieczne dla dochodzenia lub postępowania sądowego;
- ofiara wyraźnie wykazała chęć współpracy;
- ofiara zerwała wszelkie kontakty z osobą lub osobami, które sprawiły, że stała się ona przedmiotem handlu;
- ofiara nie stwarza zagrożenia dla porządku publicznego ani bezpieczeństwa publicznego.

Zezwolenie musi być ważne przez co najmniej sześć miesięcy i może być przedłużone na tych samych warunkach.

5.6. Przy wydaniu zezwolenia na pobyt ofiara, która nie posiada wystarczających środków utrzymania, ma nadal prawo do uzyskania podstawowych środków utrzymania, pilnej opieki medycznej oraz, w stosownych przypadkach, do usług tłumaczy ustnych i pisemnych. Należy zapewnić specjalną opiekę osobom szczególnie bezbronnych, w tym opiekę psychologiczną. Należy również uwzględnić potrzebę bezpieczeństwa i ochrony, zgodnie z prawem krajowym. Wsparcie może obejmować bezpłatną pomoc prawną, zgodnie z prawem krajowym.

5.7. Zezwolenie na pobyt może zostać cofnięte, jeśli ofiara ponownie nawiąże kontakt z osobą lub osobami, które sprawiły, że stała się ona ofiarą handlu, jeśli współpraca ofiary jest oszukańcza lub też jeśli jej skarga jest oszukańcza lub bezzasadna, jeśli ofiara może zagrażać porządkowi publicznemu lub ochronie bezpieczeństwa narodowego, zaprzestaje współpracy lub jeśli właściwe organy zdecydują o zakończeniu postępowania.

Długoterminowi rezydenci w UE

5.8. Ofiara, która jest obywatelem państwa trzeciego i która przebywała legalnie w danym państwie członkowskim przez co najmniej pięć lat, ma prawo do statusu rezydenta długoterminowego. Jest to uzależnione posiadaniem przez ofiarę wystarczających środków do utrzymania siebie i swojej rodziny bez potrzeby odwołania się do systemu zabezpieczenia społecznego lub ubezpieczenia zdrowotnego.

Rozdział 6: Powrót

6.1. Jeśli ofiara będąca obywatelem państwa trzeciego nie uzyska zezwolenia na pobyt w UE i w związku z tym musi wrócić do kraju pochodzenia, osobie takiej wyznacza się zasadniczo termin dobrowolnego wyjazdu, który wynosi od siedmiu do trzydziestu dni.

6.2. Termin ten może zostać wydłużony z uwzględnieniem szczególnych okoliczności, takich jak obecność rodziny, więzi społecznych lub dzieci uczęszczających do szkoły oraz długość pobytu.

6.3. Ofiarom handlu, którym wydano zezwolenie na pobyt i które współpracują z policją i organami sądowymi, nie można zakazać wjazdu na terytorium państwa członkowskiego na pewien czas, jeśli osoby te wypełniły zobowiązanie do powrotu, pod warunkiem że nie zagrażają one porządkowi publicznemu i bezpieczeństwu publicznemu.

6.4. Ofiara może zawsze odwołać się od innego organu i skorzystać z porady prawnej i zastępstwa procesowego oraz, w razie potrzeby, z tłumaczenia ustnego.

6.5. Wydalenie musi zostać wstrzymane, jeżeli miałoby ono naruszać zasadę *non-refoulement*. Może ono również zostać wstrzymane z innych powodów, z uwzględnieniem szczególnych okoliczności danej sprawy, np. stanu fizycznego lub psychicznego ofiary lub przyczyn technicznych, takich jak brak możliwości transportu lub ustalenia tożsamości ofiary.

6.6. Państwa, które podpisały umowę o readmisji z Unią Europejską, są zobowiązane do automatycznej readmisji swoich obywateli, ich (niepozostających w związku małżeńskim) dzieci oraz ich małżonków, oraz osób, które posiadają lub posiadały ważną wizę lub dokument pobytowy.

Ofiary będące dziećmi

6.7. Ofiara będąca dzieckiem, które jest obywatelem państwa trzeciego i któremu nie towarzyszy rodzic ani opiekun, może zostać odesłana pod warunkiem uwzględnienia interesu dziecka i uzyskania przez państwo członkowskie pewności, że dziecko powróci do swojej rodziny, wyznaczonego opiekuna lub odpowiedniej placówki opiekuńczej.

Dokumenty referencyjne

Rozdział 1: Pomoc i wsparcie

1.1. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 2:

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia pomocy i wsparcia danej osobie, jak tylko właściwe organy dowiedzą się o uzasadnionych przesłankach pozwalających przypuszczać, że osoba ta mogła stać się ofiarą któregoś z przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3.

1.2. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 1:

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do udzielenia pokrzywdzonym pomocy i wsparcia przed rozpoczęciem postępowania karnego, w trakcie tego postępowania i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu, by umożliwić im skorzystanie z praw określonych zarówno w decyzji ramowej 2001/220/WSiSW, jak i w niniejszej dyrektywie.

1.3. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 3:

3. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by udzielenie wsparcia i pomocy ofierze nie było zależne od jej gotowości do współpracy podczas śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu, bez uszczerbku dla dyrektywy 2004/81/WE lub podobnych przepisów krajowych.

Dyrektywa 2011/36/UE, motyw 18:

19. W przypadkach, w których ofiara przebywa w danym państwie członkowskim nielegalnie, pomocy i wsparcia należy udzielić bezwarunkowo, przynajmniej podczas okresu do namysłu. Jeżeli po zakończeniu procesu identyfikacji lub upływie okresu do namysłu dana ofiara nie zostanie uznana za kwalifikującą się do uzyskania dokumentu pobytowego ani nie ma innej podstawy legalnego pobytu w danym państwie członkowskim, lub osoba ta opuściła terytorium tego państwa członkowskiego, państwo to nie jest zobowiązane do dalszego udzielania pomocy i wsparcia tej osobie na podstawie niniejszej dyrektywy.

Dyrektywa 2004/81/WE, art. 1:

Celem niniejszej dyrektywy jest określenie warunków przyznawania dokumentów pobytowych na czas określony, powiązany z czasem odpowiedniego postępowania krajowego, obywatelom państw trzecich współpracującym przy zwalczaniu handlu ludźmi lub działań ułatwiających nielegalną imigrację.

Dyrektywa 2004/81/WE, art. 6 ust. 2:

2. W okresie przeznaczonym na zastanowienie się i podczas oczekiwania na decyzję właściwych organów zainteresowani obywatele państw trzecich mają prawo do traktowania określonego w art. 7 i nie jest możliwe wykonanie wobec nich nakazu wydalenia.

Dyrektywa 2004/81/WE, art. 7:

1. Państwa członkowskie zapewniają zainteresowanym obywatelom państw trzecich, niemającym dostatecznych środków finansowych, przyznanie standardu życia mogącego zapewnić im utrzymanie i dostęp do leczenia w nagłych wypadkach. Zwracają uwagę na szczególne potrzeby osób będących w trudnej sytuacji, z uwzględnieniem – w razie potrzeby i jeżeli przewiduje to prawo krajowe – pomocy psychologicznej.

2. Podczas stosowania niniejszej dyrektywy państwa członkowskie w należyty sposób uwzględniają potrzeby w zakresie bezpieczeństwa i ochrony zainteresowanych obywateli państw trzecich, zgodnie z prawem krajowym.

3. Państwa członkowskie zapewniają, w razie potrzeby, zainteresowanym obywatelom państw trzecich pomoc w zakresie tłumaczeń pisemnych i ustnych.

4. Państwa członkowskie mogą zapewnić zainteresowanym obywatelom państw trzecich bezpłatną pomoc prawną na warunkach określonych przez prawo krajowe, o ile jest ona w nim przewidziana.

Dyrektywa 2004/81/WE, art. 9:

1. Państwa członkowskie zapewniają posiadaczom dokumentu pobytowego, niemającym wystarczających środków finansowych, przynajmniej takie samo traktowanie jak przewidziane w art. 7.

2. Państwa członkowskie zapewniają konieczną pomoc medyczną lub inną zainteresowanym obywatelom państw trzecich, którzy nie mają wystarczających środków finansowych, a mają szczególne potrzeby, takim jak kobiety w ciąży, niepełnosprawni albo ofiary przemocy seksualnej lub innych form przemocy, a także – jeżeli państwa członkowskie korzystają z możliwości przewidzianej w art. 3 ust. 3 – małoletnim.

1.4–1.7. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 5:

5. Środki pomocy i wsparcia, o których mowa w ust. 1 i 2, udzielane są na podstawie świadomej i dobrowolnej zgody wyrażonej przez ofiarę i obejmują w szczególności zapewnienie standardu życia gwarantującego ofierze środki utrzymania, w formie odpowiedniego i bezpiecznego zakwaterowania i pomocy materialnej, jak również potrzebnej opieki medycznej, w tym pomocy psychologicznej, doradztwa i informacji, a w odpowiednich przypadkach – także usług tłumaczy.

1.8. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 7:

7. Państwa członkowskie zapewniają opiekę ofiarom o szczególnych potrzebach, jeżeli wynikają one w szczególności z ewentualnej ciąży, stanu zdrowia, ewentualnej niepełnosprawności, zaburzeń umysłowych lub psychicznych lub doświadczonych przez pokrzywdzonych poważnych form przemocy psychicznej, fizycznej lub seksualnej.

1.9. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 8 ust. 1 i 2:

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, stosownie do ich potrzeb, bezpłatny dostęp do poufnych służb udzielających wsparcia ofiarom przed rozpoczęciem postępowania karnego, w jego trakcie i przez odpowiedni czas po jego zakończeniu. Członkowie rodziny mają dostęp do służb udzielających wsparcia ofiarom stosownie do swych potrzeb oraz do stopnia szkody doznanej wskutek przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary.

2. Państwa członkowskie ułatwiają kierowanie ofiar do służb udzielających wsparcia ofiarom przez właściwy organ, który przyjął zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa, lub przez inne odpowiednie podmioty.

1.10. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 8 ust. 3:

3. Państwa członkowskie podejmują środki, by utworzyć bezpłatne i poufne specjalistyczne służby wsparcia jako uzupełnienie lub integralną część ogólnych służb udzielających wsparcia ofiarom, lub by umożliwić organizacjom udzielającym wsparcia ofiarom wystąpienie do istniejących wyspecjalizowanych podmiotów udzielających takiego specjalistycznego wsparcia. Ofiary, stosownie do ich szczególnych potrzeb, mają dostęp do takich służb, a członkowie rodziny mają dostęp stosownie do ich szczególnych potrzeb i do stopnia szkody doznanej wskutek przestępstwa popełnionego na szkodę ofiary.

Dyrektywa 2012/29/UE, art. 9:

1. Służby udzielające wsparcia ofiarom, o których mowa w art. 8 ust. 1, zapewniają co najmniej:

- a) informacje, doradztwo i wsparcie dotyczące praw ofiar, w tym w zakresie korzystania z krajowych systemów odszkodowań za szkody poniesione wskutek przestępstwa, oraz dotyczące roli ofiar w postępowaniu karnym, także w zakresie przygotowania do udziału w procesie sądowym;
- b) informacje o wszelkich istniejących specjalistycznych służbach wsparcia lub bezpośrednio kierowanie do tych służb;
- c) wsparcie emocjonalne oraz, gdy jest dostępne, wsparcie psychologiczne;
- d) doradztwo dotyczące kwestii finansowych i praktycznych będących skutkiem przestępstwa;

e) doradztwo dotyczące zagrożenia wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz odwetem i sposobów zapobiegania tym zjawiskom – o ile takie doradztwo nie jest zapewniane przez inne służby publiczne lub prywatne.

2. Państwa członkowskie zachęcają służby udzielające wsparcia ofiarom, by zwracały szczególną uwagę zwłaszcza na szczególne potrzeby ofiar, które doznały znacznej szkody ze względu na powagę przestępstwa.

3. O ile nie jest to zapewniane przez inne służby publiczne lub prywatne, specjalistyczne służby wsparcia, o których mowa w art. 8 ust. 3, przygotowują i zapewniają co najmniej:

- a) schroniska lub inne odpowiednie zakwaterowanie zastępcze dla ofiar potrzebujących bezpiecznego miejsca ze względu na bezpośrednie ryzyko wtórnej i ponownej wiktymizacji, zastraszania oraz odwetu;
- b) ukierunkowane i zintegrowane wsparcie ofiar o szczególnych potrzebach, takich jak ofiary przemocy seksualnej, ofiary przemocy na tle płciowym i ofiary przemocy w bliskich związkach, w tym wsparcie i doradztwo w związku z traumatycznymi przeżyciami.

1.11. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 6:

6. Informacje, o których mowa w ust. 5, obejmują, w stosownych przypadkach, informacje o okresie do namysłu i odzyskania równowagi zgodnie z dyrektywą 2004/81/WE, informacje o możliwości przyznania międzynarodowej ochrony zgodnie z dyrektywą Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony [1] i dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich [2] lub zgodnie z innymi instrumentami międzynarodowymi lub innymi podobnymi przepisami krajowymi.

1.12. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 18:

Gwarantuje się prawo do azylu z poszanowaniem zasad konwencji genewskiej z 28 lipca 1951 roku i Protokołu z 31 stycznia 1967 roku dotyczących statusu uchodźców oraz zgodnie z Traktatem o Unii Europejskiej i Traktatem o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (zwanych dalej „Traktatami”).

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 19:

1. Wydalenia zbiorowe są zakazane.

2. Nikt nie może być usunięty z terytorium państwa, wydany lub wydany w drodze ekstradycji do państwa, w którym istnieje poważne ryzyko, iż może być poddany karze śmierci, torturom lub innemu nieludzkiemu lub poniżającemu traktowaniu albo karaniu.

Dyrektywa 2011/95/UE, art. 2 lit. d):

d) „uchodźca” oznacza obywatela państwa trzeciego, który na skutek uzasadnionej obawy przed prześladowaniem z powodu swojej rasy, religii, narodowości, przekonań politycznych lub przynależności do szczególnej grupy społecznej przebywa poza państwem swojego obywatelstwa i nie może lub nie chce z powodu tej obawy korzystać z ochrony tego państwa, lub bezpaństwowca, który przebywając z takich samych powodów jak wyżej poza państwem swojego dawnego miejsca zwykłego pobytu, nie może lub nie chce z powodu tej obawy powrócić do tego państwa i do którego nie ma zastosowania art. 12.

Dyrektywa 2004/83/UE, art. 21:

1. Państwa członkowskie, zgodnie z ich zobowiązaniami międzynarodowymi, przestrzegają zasady zakazu wydalania.

2. W przypadku braku zakazu przewidzianego przez zobowiązania międzynarodowe określonego w ust. 1, państwa członkowskie mogą wydalic uchodźcę, bez względu na to, czy został on uznany w sposób formalny za uchodźcę, wtedy gdy:

- a) istnieją uzasadnione podstawy do uznania go za zagrażającego bezpieczeństwu państwa członkowskiego, w którym się znajduje; lub
- b) został skazany w drodze prawomocnego wyroku sądowego za szczególnie poważne przestępstwo, stanowiące niebezpieczeństwo dla społeczności w tym państwie członkowskim.

3. Państwa członkowskie mogą cofnąć, uchylić lub odmówić odnowienia lub przyznania zezwolenia na pobyt uchodźcy, do którego ust. 2 ma zastosowanie

Ofiary będące dziećmi

1.13. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 13 ust. 1 i 2:

1. Dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi udziela się pomocy, wsparcia i ochrony. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy podstawowym celem jest jak najlepsze zabezpieczenie interesu dziecka.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by w przypadku, gdy nie ma pewności co do wieku osoby będącej ofiarą handlu ludźmi, a istnieją powody, aby sądzić, że osoba ta jest dzieckiem, przyjmowane było założenie, że dana osoba jest dzieckiem, tak by można było niezwłocznie zapewnić jej dostęp do pomocy, wsparcia i ochrony zgodnie z art. 14 i 15.

Dyrektywa 2012/29/UE, art. 1 ust. 1 i 2:

1. Niniejsza dyrektywa ma na celu zapewnienie, by ofiary przestępstwa, otrzymały odpowiednie informacje, wsparcie i ochronę oraz by mogły uczestniczyć w postępowaniu karnym.

Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były uznawane i by traktowano je z szacunkiem, w sposób taktowny, zindywidualizowany, profesjonalny oraz niedyskryminacyjny we wszelkich kontaktach ze służbami wsparcia ofiar lub służbami świadczącymi usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, lub właściwymi organami działającymi w ramach postępowania karnego. Prawa określone w niniejszej dyrektywie stosuje się do ofiar w sposób niedyskryminacyjny, również niezależnie od ich prawa do pobytu.

2. Przy stosowaniu niniejszej dyrektywy państwa członkowskie zapewniają, by w przypadkach gdy ofiarą jest dziecko, w pierwszym rzędzie brano pod uwagę najlepsze zabezpieczenie jego interesu, który należy ocenić indywidualnie dla każdego przypadku. Pierwszeństwo ma podejście dostosowane do dziecka, uwzględniające jego wiek, poziom dojrzałości, opinie, potrzeby i obawy. Dziecko i osoba sprawująca nad nim władzę rodzicielską lub inny przedstawiciel prawny dziecka, o ile takie osoby istnieją, są informowani o wszelkich środkach lub prawach adresowanych w szczególnie sposób do dziecka.

1.14. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 14 ust. 1:

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zagwarantowania, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, w perspektywie krótko- i długoterminowej, w celu ich fizycznej i psychospołecznej rehabilitacji, podejmowane były po przeprowadzeniu indywidualnej oceny szczególnych okoliczności każdego dziecka będącego ofiarą, przy należyтым uwzględnieniu jego opinii, potrzeb i trosk w celu znalezienia trwałego rozwiązania na rzecz dziecka.

Dyrektywa 2011/36/UE, art. 16 ust. 1 i 2:

1. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by konkretne działania podjęte w celu udzielenia pomocy i wsparcia dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi, określone w art. 14 ust. 1, należycie uwzględniały indywidualne i szczególne okoliczności, w jakich znajduje się dane pozostające bez opieki dziecko będące ofiarą handlu ludźmi.

2. Państwa członkowskie podejmują niezbędne środki w celu znalezienia trwałego rozwiązania w oparciu o indywidualną ocenę pod kątem najlepszego zabezpieczenia interesu dziecka.

1.15. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 14 ust. 2:

2. Państwa członkowskie wyznaczają opiekuna lub przedstawiciela prawnego dla dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi od momentu uznania go przez władze za ofiarę takiego handlu, jeżeli na mocy prawa krajowego osoby, którym przysługuje władza rodzicielska, nie mogą zapewnić ochrony interesu dziecka lub reprezentować dziecka ze względu na konflikt interesów między nimi a dzieckiem będącym ofiarą.

Rozdział 2: Ochrona ofiar handlu ludźmi

Ochrona przed rozpoczęciem postępowania karnego

2.1. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 12 ust. 3:

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi otrzymały odpowiednią ochronę na podstawie indywidualnej oceny ryzyka, w tym, w odpowiednich przypadkach, poprzez dostęp do programów ochrony świadków lub innych podobnych środków, zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym lub w krajowych procedurach.

Dyrektywa 2012/29/UE, art. 22:

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary poddano na czas indywidualnej oceny, zgodnie z procedurami krajowymi, w celu ustalenia szczególnych potrzeb w zakresie ochrony i określenia, czy i w jakim zakresie skorzystałyby w trakcie postępowania karnego ze specjalnych środków przewidzianych w art. 23 i 24, ze względu na ich szczególne narażenie na wtórną i ponowną wiktyimizację, zastraszanie oraz odwet.

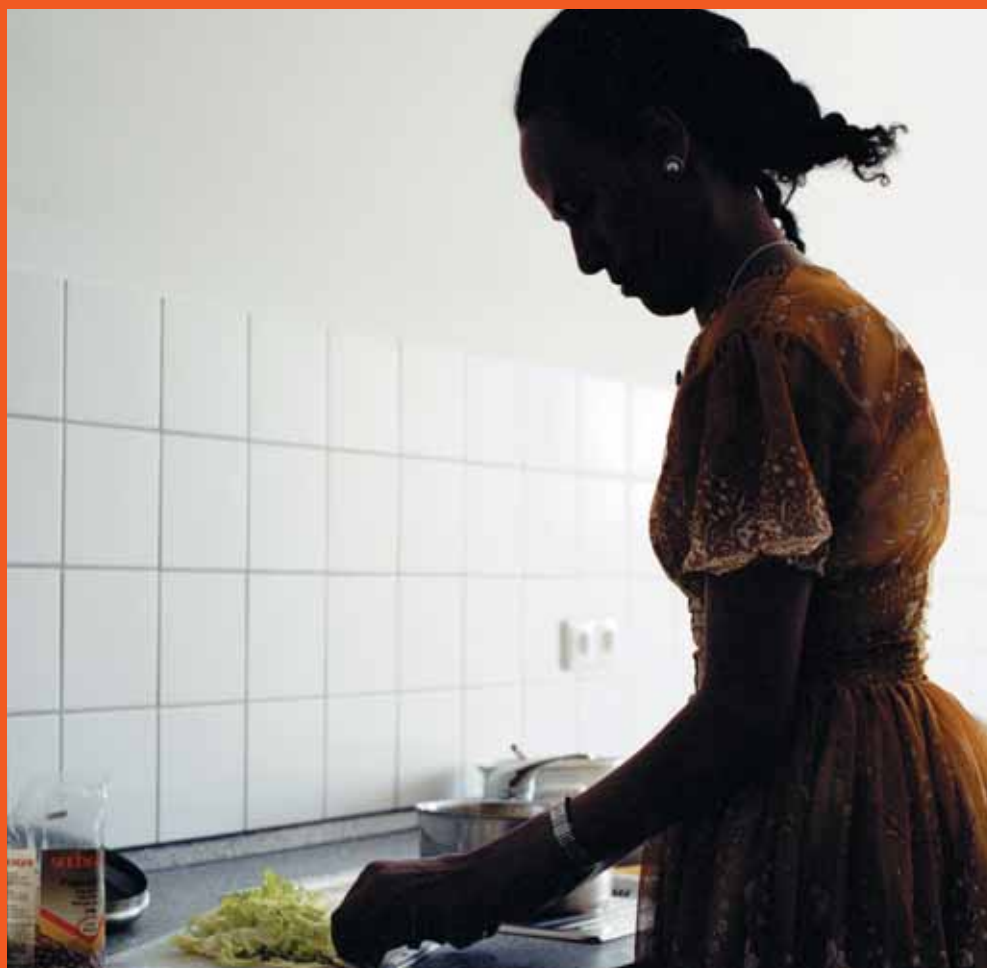
2. Indywidualna ocena uwzględnia w szczególności:

a) cechy osobowe ofiary;

b) rodzaj lub charakter przestępstwa; oraz
c) okoliczności przestępstwa.

3. W ramach indywidualnej oceny szczególną uwagę zwraca się na ofiary, które doznały znacznej szkody ze względu na powagę przestępstwa, ofiary przestępstw popełnionych z powodu uprzedzeń lub dyskryminacji – co mogło być w szczególności powiązane z ich cechami osobowymi – oraz ofiary, których szczególne narażenie jest skutkiem związku ze sprawcą lub zależności od niego. W tym zakresie należy uwzględnić ofiary terroryzmu, przestępczości zorganizowanej, handlu ludźmi, przemocy na tle płciowym, przemocy w bliskich związkach, przemocy seksualnej lub wykorzystywania seksualnego lub przestępstw z nienawiści oraz ofiary będące osobami niepełnosprawnymi.

4. Do celów niniejszej dyrektywy zakłada się, że dzieci będące ofiarami mają szczególne potrzeby w zakresie ochrony, gdyż narażone są na wtórną i ponowną wiktyimizację, zastraszanie oraz odwet. W celu określenia, czy i w jakim stopniu korzystałyby one ze środków specjalnych przewidzianych w art. 23 i 24, dzieci będące ofiarami poddawane są indywidualnej ocenie przewidzianej w ust. 1 niniejszego artykułu.

© iStockphoto/Arne Uebel

5. Zakres indywidualnej oceny może być dostosowany odpowiednio do wagi przestępstwa oraz stopnia widocznej szkody, którą poniosła ofiara.

6. Przy dokonywaniu indywidualnej oceny ściśle angażuje się ofiary i uwzględnia się ich wolę, w tym życzenie niekorzystania przez nie ze środków specjalnych przewidzianych w art. 23 i 24.

7. Jeżeli elementy stanowiące podstawę indywidualnej oceny uległy znacznej zmianie, państwa członkowskie zapewniają, by była ona aktualizowana w toku całego postępowania karnego.

Europejski Trybunał Praw Człowieka, sprawa Rantsev przeciwko Cyprowi i Rosji (wniosek nr 25965/04)

286. Podobnie jak art. 2 i 3 Konwencji, art. 4 może, w pewnych okolicznościach, zawierać wymóg wobec danego państwa dotyczący przedsięwzięcia środków operacyjnych w celu ochrony ofiar lub potencjalnych ofiar handlu ludźmi (zob., *mutatis mutandis*, wyżej cytowana sprawa *Osman*, § 115, i sprawa *Mahmut Kaya przeciwko Turcji*, nr 22535/93, §115, ECHR 2000-III). Aby powstał obowiązek pozytywny polegający na przedsięwzięciu środków operacyjnych w okolicznościach danej sprawy, należy wykazać, że władze danego państwa były świadome lub powinny były być świadome okoliczności prowadzących do powstania wiarygodnej przesłanki, że danej osoby dotyczyło lub dotyczy rzeczywiste i bliskie zagrożenie padnięciem ofiarą handlu ludźmi lub wykorzystywania w rozumieniu art. 3 lit. a) protokołu z Palermo i art. 4 lit. a) Konwencji w sprawie zwalczania handlu ludźmi. W razie odpowiedzi twierdzącej, jeśli wzmiankowane władze nie przedsięwzięły odpowiednich środków wchodzących w zakres ich kompetencji w celu ochrony tej osoby przed taką sytuacją lub odsunięcia tego zagrożenia, dojdzie do naruszenia art. 4 Konwencji (zob., *mutatis mutandis*, wyżej cytowana sprawa *Osman*, §§ 116–117, i wyżej cytowana sprawa *Mahmut Kaya*, §§115–116).

2.2. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 8:

Państwa członkowskie, zgodnie z podstawowymi zasadami swoich systemów prawnych, podejmują niezbędne środki w celu zapewnienia, by właściwe organy krajowe były uprawnione do odstąpienia od ścigania lub nakładania sankcji na ofiary handlu ludźmi za ich udział w działalności przestępczej, do której zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarami czynów, o których mowa w art. 2

Dyrektywa 2011/36/UE, motyw 14:

14. Ofiary handlu ludźmi należy, zgodnie z podstawowymi zasadami systemów prawnych odpowiednich państw członkowskich, chronić przed ściganiem oraz karaniem za działania przestępcze, takie jak korzystanie z fałszywych dokumentów, oraz przestępstwa na podstawie przepisów dotyczących prostytucji oraz imigracji, do których popełnienia osoby te zostały zmuszone w bezpośredniej konsekwencji tego, iż stały się ofiarami handlu ludźmi. Celem takiej regulacji jest ochrona praw człowieka przysługujących ofiarom, zapobie-

żenie dalszej wiktymizacji oraz zachęcenie ich do zeznawania w postępowaniu karnym przeciwko sprawcom. Ochrona ta nie powinna wykluczać ścigania lub karania za przestępstwa, które dana osoba popełniła z własnej woli lub w których z własnej woli brała udział.

2.3. Decyzja ramowa Rady 2008/977/WSiSW, art. 3 ust. 1:

1. Właściwe organy mogą gromadzić dane osobowe tylko do określonych, jednoznacznych i legalnych celów w ramach swoich zadań oraz przetwarzać je tylko do celów, w jakich zostały zgromadzone. Dane są przetwarzane zgodnie z prawem, adekwatnie do celu, w jakim są gromadzone, w związku z tym celem i w sposób niewykraczający poza ten cel.

2.4. Decyzja ramowa Rady 2008/977/WSiSW, art. 4 ust. 2:

2. Dane osobowe zostają usunięte lub zanonimizowane, jeżeli nie są już potrzebne w celach, do których zostały legalnie zgromadzone lub w których są legalnie dalej przetwarzane. Niniejszy przepis nie wpływa na archiwizację tych danych w osobnym zbiorze przez odpowiedni okres zgodnie z prawem krajowym.

2.5. Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW, art. 4 ust. 1:

1. Każde państwo członkowskie zapewnia, aby począwszy od pierwszego kontaktu z organami ścigania, ofiary miały w szczególności dostęp - za pomocą wszelkich środków jakie uznają za właściwe, tak dalece jak będzie to możliwe w językach powszechnie rozumianych - do informacji mających znaczenie dla ochrony ich interesów.

2.6. Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW, art. 4 ust. 1:

1. a) rodzaj służb lub organizacji, do których ofiary mogą zwrócić się o wsparcie;
- b) rodzaj wsparcia, jakie mogą uzyskać;
- c) gdzie oraz w jaki sposób ofiary mogą zawiadomić o przestępstwie;
- d) procedury w następstwie takiego zawiadomienia oraz rolę ofiar w powiązaniu z tymi procedurami;
- e) w jaki sposób oraz na jakich warunkach ofiary mogą uzyskać ochronę;
- f) w jakim zakresie oraz na jakich zasadach ofiary mogą uzyskać dostęp do:
 - (i) porady prawnej; lub
 - (iii) pomocy prawnej; lub
 - (iii) wszelkich porad innego rodzaju, jeżeli w przypadkach przewidzianych w punkcie i) oraz ii) są one uprawnione do otrzymania takich porad;
- g) wymagania potrzebne do tego, aby być uprawnionym do otrzymania odszkodowania;
- h) jeżeli miejsce pobytu ofiary znajduje się w innym państwie, wszelkie szczególne porozumienia dostępne dla tych ofiar dla ochrony własnych interesów.

Dyrektywa 2012/29/UE, art. 4 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewniają, by – od momentu pierwszego kontaktu z właściwym organem i bez zbędnej zwłoki – oferowano ofiarom następujące informacje w prostym i przystępnym języku, celem umożliwienia ofiarom korzystania z praw określonych w niniejszej dyrektywie:

- a) rodzaj dostępnego ofierze wsparcia i od kogo można je uzyskać, w tym w odpowiednich przypadkach podstawowe informacje o dostępie do pomocy medycznej, wszelkiego wsparcia specjalistycznego, w tym wsparcia psychologa, oraz informacji o zakwaterowaniu zastępczym;
- b) procedury dotyczące zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa oraz rola ofiary w takich procedurach;
- c) w jaki sposób oraz na jakich warunkach ofiara może uzyskać ochronę, w tym środki ochrony;
- d) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara może uzyskać poradę prawną, pomoc prawną oraz wszelkie porady innego rodzaju;
- e) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara może uzyskać odszkodowanie;
- f) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara jest uprawniona do tłumaczenia ustnego i pisemnego;
- g) jeżeli ofiara ma miejsce zamieszkania w państwie członkowskim innym niż państwo, w którym popełniono przestępstwo – informacje o wszelkich dostępnych szczególnych środkach, procedurach lub ustaleniach chroniących interes ofiary w państwie członkowskim, w którym ma miejsce pierwszy kontakt z właściwym organem;
- h) dostępne procedury złożenia zawiadomienia w przypadku braku poszanowania praw ofiary przez właściwy organ działający w ramach postępowania karnego;
- i) dane kontaktowe na potrzeby przekazywania informacji o sprawie, która dotyczy ofiary;
- j) dostępne usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej;
- k) w jaki sposób i na jakich warunkach ofiara może uzyskać zwrot kosztów poniesionych w związku z udziałem w postępowaniu karnym.

Ochrona w trakcie postępowania karnego i po jego zakończeniu

2.7. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 12 ust. 4:

4. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z dokonaną przez właściwe organy indywidualną oceną okoliczności osobistych ofiary, państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi szczególne traktowanie służące zapobieganiu wtórnej wiktymizacji, poprzez unikanie, w możliwym zakresie i zgodnie z podstawami określonymi w prawie krajowym, jak również z regułami dotyczącymi swobody uznania sędziego, praktyką lub wytycznymi:

- a) zbędnego powtarzania przesłuchań w trakcie śledztwa, przygotowania aktu oskarżenia lub procesu;
- b) kontaktu wzrokowego ofiary z oskarżonymi, w tym w trakcie składania zeznań, także podczas przesłuchań i tzw. przesłuchań krzyżowych, dzięki zastosowaniu odpowiednich środków, w tym odpowiednich technologii komunikacyjnych;

- c) składania zeznań na posiedzeniach jawnych; oraz
- d) zbędnych pytań dotyczących życia prywatnego.

2.8. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 12 ust. 2:

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom handlu ludźmi bezzwłoczny dostęp do doradztwa prawnego i – zgodnie z pozycją ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości – zastępstwa procesowego, w tym w celu dochodzenia odszkodowania.

2.9. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 12 ust. 2:

2. Doradztwo prawne i zastępstwo procesowe są bezpłatne, jeżeli ofiara nie posiada wystarczających środków finansowych.

Dyrektywa 2012/29/UE, art. 13:

Państwa członkowskie zapewniają ofiarom dostęp do pomocy prawnej, jeżeli ofiary mają status strony w postępowaniu karnym. Warunki lub zasady proceduralne dostępu ofiar do pomocy prawnej określa prawo krajowe.

2.10. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 11 ust. 1, 2 i 3:

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych, prawo odwołania od decyzji o odmowie ścigania. Zasady proceduralne takiego odwołania określa prawo krajowe.

2. Gdy zgodnie z prawem krajowym, rola ofiary w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych zostanie ustalona dopiero po tym, jak zostanie podjęta decyzja o ściganiu sprawy, państwa członkowskie zapewniają, by przynajmniej ofiary poważnych przestępstw miały prawo do złożenia odwołania od decyzji o odmowie ścigania. Zasady proceduralne takiego odwołania określa prawo krajowe.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były bez zbędnej zwłoki powiadamiane o przysługującym im prawie do otrzymania informacji wystarczających do podjęcia decyzji o tym, czy złożyć odwołanie od decyzji o odmowie ścigania, oraz by na wnioski takie informacje otrzymywały.

2.11. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 3 ust. 1 i 2:

1. Państwa członkowskie podejmują odpowiednie środki, aby pomóc ofiarom w rozumieniu i byciu rozumianym od momentu pierwszego kontaktu z właściwym organem i podczas jakichkolwiek dalszych niezbędnych kontaktów z nimi w ramach postępowania karnego, również w przypadku udzielania informacji przez te organy.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by przekazywanie informacji ofiarom odbywało się z zastosowaniem prostego i przystępnego języka, ustnie lub pisemnie. Przy przekazywaniu informacji uwzględnia się cechy osobowe ofiary, w tym wszelkie rodzaje niepełnosprawności, które mogą mieć wpływ na zdolność ofiary do rozumienia lub bycia rozumianym.

2.12. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 3 ust. 3:

3. O ile nie jest to sprzeczne z interesem ofiary lub nie naruszałoby to przebiegu postępowania, państwa członkowskie zezwalają, by w pierwszym kontakcie z właściwym organem ofiarom towarzyszyła wybrana przez nie osoba, gdy – ze względu na skutki przestępstwa – ofiara wymaga pomocy w rozumieniu lub byciu rozumianą.

2.13. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 5:

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary otrzymywały pisemne potwierdzenie złożenia przez nie formalnego zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa we właściwym organie państwa członkowskiego, zawierające podstawowe informacje o zgłoszonym przestępstwie.

2. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, które pragną złożyć zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa i które nie rozumieją języka, którym posługuje się właściwy organ, lub nie mówią tym językiem, możliwość złożenia zawiadomienia w języku, który ofiara rozumie, lub uzyskanie niezbędnej pomocy językowej.

3. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary, które nie rozumieją języka, którym posługuje się właściwy organ, lub nie mówią tym językiem, na wniosek otrzymały bezpłatnie tłumaczenie w zrozumiałym dla siebie języku pisemnego potwierdzenia złożenia zawiadomienia przewidzianego w ust. 1.

2.14. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 6 ust. 1, 2, 3 i 4:

1. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były bez zbędnej zwłoki powiadamiane o przysługującym im prawie do otrzymania poniższych informacji o postępowaniu karnym wszczętym na skutek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa na szkodę ofiary, oraz by na wniosek otrzymały następujące informacje:

- a) informacje o decyzjach o zaprzestaniu prowadzenia lub zakończeniu dochodzenia lub o nieściganiu sprawy;
- b) informacje o dacie i miejscu rozprawy oraz o rodzaju zarzutów wobec sprawcy.

2. Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary – zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych – były bez zbędnej zwłoki powiadamiane o przysługującym im prawie do otrzymania poniższych informacji o postępowaniu karnym wszczętym na skutek zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa na szkodę ofiary, oraz by na wniosek otrzymały te informacje w formie ustnej lub pisemnej:

- a) informacje o prawomocnym orzeczeniu wydanym w procesie;
- b) informacje umożliwiające ofierze zapoznanie się ze stanem postępowania karnego, chyba że w wyjątkowych okolicznościach takie powiadomienie mogłoby zaszkodzić właściwemu rozpatrzeniu sprawy.

3. Informacje przewidziane w ust. 1 lit. a) i w ust. 2 lit. a) obejmują uzasadnienie lub krótkie streszczenie uzasadnienia danej decyzji, z wyjątkiem decyzji wydanych przez ławę przysięgłych lub decyzji, których uzasadnienie jest poufne i zgodnie z prawem krajowym nie jest przedstawiane.

4. Wola ofiar w kwestii otrzymywania lub nieotrzymywania informacji jest wiążąca dla właściwego organu, chyba że informacje te muszą zostać przekazane ze względu na prawo ofiary do czynnego udziału w postępowaniu karnym. Państwa członkowskie umożliwiają ofiarom zmianę swojego wyboru w dowolnym momencie i uwzględniają taką zmianę.

2.15. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 6 ust. 5 i 6:

5. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom możliwość uzyskania bez zbędnej zwłoki powiadomienia o tym, że osoba tymczasowo aresztowana, oskarżona lub skazana w związku z przestępstwami jej dotyczącymi została zwolniona lub zbiegła z miejsca zatrzymania. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, by ofiary były informowane o wszelkich odpowiednich środkach wydanych w celu ich ochrony w przypadku zwolnienia lub ucieczki sprawcy.

6. Ofiary otrzymują, na wniosek, informacje przewidziane w ust. 5, co najmniej w przypadkach gdy występuje zagrożenie lub stwierdzone ryzyko, że poniosą one szkodę, chyba że istnieje stwierdzone ryzyko, że wskutek takiego powiadomienia szkodę poniesie sprawca.

2.16. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 7 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, które nie rozumieją języka danego postępowania karnego lub nie mówią tym językiem, możliwość skorzystania, na wniosek, z bezpłatnego tłumaczenia ustnego – zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych – co najmniej podczas wszelkich rozmów z ofiarą lub jej przestuchan w toku postępowania karnego przed organami dochodzeniowymi lub sądowymi, w tym podczas przesłuchania przez policję, oraz z tłumaczenia ustnego w związku z ich czynnym udziałem w rozprawie sądowej i wszelkich niezbędnych posiedzeniach.

2.17. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 7 ust. 3 i 6:

3. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom, które nie rozumieją języka danego postępowania karnego lub nie mówią tym językiem – zgodnie z ich rolą w danym systemie wymiaru sprawiedliwości w sprawach karnych – na wniosek, bezpłatne tłumaczenie pisemne na język, który jest dla niech zrozumiały, informacji niezbędnych do skorzystania przez nie z przysługujących im praw w postępowaniu karnym, w zakresie w jakim informacje te są udostępniane ofierze. Tłumaczenie takich informacji obejmuje co najmniej decyzję kończącą postępowanie karne związane z przestępstwem popełnionym na szkodę ofiary oraz, na wniosek ofiary, uzasadnienie decyzji albo krótkie streszczenie tego uzasadnienia, z wyjątkiem decyzji wydanych przez ławę przysięgłych lub decyzji, których uzasadnienie jest poufne, w których to przypadkach zgodnie z prawem krajowym uzasadnienie nie jest przedstawiane.

6. Niezależnie od ust. 1 i 3, zamiast tłumaczenia pisemnego można zapewnić tłumaczenie ustne lub ustne streszczenie istotnych dokumentów, pod warunkiem że takie tłumaczenie ustne lub ustne streszczenie nie wpłynę negatywnie na rzetelność postępowania.

2.18. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 7 ust. 2:

2. Bez uszczerbku dla prawa do obrony i zgodnie z przepisami o swobodzie sędziowskiej, można wykorzystywać technologie komunikacyjne, takie jak wideokonferencja, telefon lub internet, chyba że obecność tłumacza jest konieczna w celu umożliwienia skorzystania przez ofiarę z przysługujących jej praw lub zrozumienia postępowania.

2.19. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 12:

1. W celu zabezpieczenia ofiary przed wtórną i ponowną wiktymizacją, zastraszaniem oraz odwetem, państwa członkowskie podejmują środki, które mają być stosowane podczas świadczenia usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej. Takie środki zapewniają ofiarom, które decydują się na korzystanie z usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej, dostęp do bezpiecznych i zadowalających usług w zakresie sprawiedliwości naprawczej, z zastrzeżeniem co najmniej następujących warunków:

- a) usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej stosuje się tylko wtedy, gdy leżą w interesie ofiary, biorąc pod uwagę względy bezpieczeństwa, i opierają się one na dobrowolnej i świadomej zgodzie wyrażonej przez ofiarę, którą to zgodę można w każdej chwili wycofać;
- b) przed wyrażeniem zgody na uczestnictwo w procesie sprawiedliwości naprawczej ofiara otrzymuje pełne i obiektywne informacje na temat tego procesu i jego potencjalnych rezultatów, jak również informacje o trybie nadzoru nad realizacją jakiegokolwiek ugody;
- c) sprawca musiał wcześniej potwierdzić podstawowe fakty związane ze sprawą;
- d) każda ugoda jest wynikiem dobrowolnego porozumienia i może być uwzględniona we wszelkich dalszych postępowaniach karnych;
- e) rozmowy prowadzone w ramach czynności sprawiedliwości naprawczej, które nie są prowadzone publicznie, mają charakter poufny i nie są następnie ujawniane, chyba że strony wyrażą na to zgodę lub wymaga tego prawo krajowe ze względu na nadrzędny interes publiczny.

2. Państwa członkowskie ułatwiają kierowanie spraw, w odpowiednich przypadkach, do służb świadczących usługi w zakresie sprawiedliwości naprawczej, również poprzez ustanowienie procedur lub wytycznych dotyczących warunków takiego kierowania.

2.20. Dyrektywa 2011/99/UE, art. 5:

Europejski nakaz ochrony można wydać tylko wtedy, gdy w państwie wydającym został uprzednio zastosowany środek ochrony, który nakłada na osobę stwarzającą zagrożenie co najmniej jeden z poniższych zakazów lub ograniczeń:

- a) zakaz przebywania w określonych miejscach, miejscowościach lub na określonych obszarach, gdzie mieszka lub które odwiedza osoba podlegająca ochronie;
- b) zakaz lub ograniczenie wszelkich form kontaktu z osobą podlegającą ochronie, w tym kontaktów telefonicznych, elektronicznych, korespondencyjnych, faksowych czy innych; lub
- c) zakaz lub ograniczenie możliwości zbliżania się na odległość mniejszą, niż to określono, do osoby podlegającej ochronie.

Dyrektywa 2011/99/UE, art. 6 ust. 1:

1. Europejski nakaz ochrony można wydać, gdy osoba podlegająca ochronie postanowi zamieszkać lub już mieszka w innym państwie członkowskim albo gdy zdecyduje się na pobyt lub już przebywa w innym państwie członkowskim. Decydując o wydaniu europejskiego nakazu ochrony, właściwy organ państwa wydającego uwzględnia m.in. długość okresu(-ów), jaki(-e) osoba podlegająca ochronie planuje spędzić w państwie wykonującym, oraz zasadność potrzeby ochrony.

2.21. Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW, art. 5:

Każde państwo członkowskie, w odniesieniu do ofiar mających status świadków lub stron postępowania, podejmuje niezbędne środki dla zminimalizowania trudności komunikacyjnych w zakresie zrozumienia przez te osoby istotnych etapów przedmiotowego postępowania karnego lub zaangażowania tych osób w to postępowanie, w sposób porównywalny ze środkami tego rodzaju podejmowanymi w odniesieniu do oskarżonych.

Ofiary będące dziećmi**2.22. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 15 ust. 3:**

3. Bez uszczerbku dla prawa do obrony, państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania przygotowawczego i sądowego dotyczących przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3:

- a) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się bez nieuzasadnionej zwłoki po zgłoszeniu faktów właściwym organom;
- b) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi odbywały się, w razie potrzeby, w pomieszczeniach specjalnie przeznaczonych lub przystosowanych do tego celu.

2.23. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 15 ust. 3 lit. c), d), e) i f):

3. c) przesłuchania dzieci będących ofiarami handlu ludźmi prowadzone były, w razie potrzeby, przez lub z udziałem specjalistów, odpowiednio przeszkolonych do tego celu;
- d) wszystkie przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi prowadziła, tam gdzie to możliwe i właściwe, ta sama osoba;
- e) liczba przesłuchań była jak najbardziej ograniczona i by były one przeprowadzane tylko w tych przypadkach, gdy jest to absolutnie niezbędne do celów postępowania przygotowawczego i sądowego;
- f) pokrzywdzonemu dziecku mógł towarzyszyć jego przedstawiciel lub, w odpowiednich przypadkach, wybrana przez nie osoba dorosła, o ile nie podjęto uzasadnionej decyzji o wykluczeniu takiej osoby.

2.24. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 15 ust. 4:

4. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w trakcie postępowania karnego dotyczącego przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, wszystkie

przesłuchania dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi, lub w odpowiednich przypadkach, dziecka występującego jako świadek, mogły być utrwalane audiowizualnie i by te utrwalone audiowizualnie przesłuchania mogły zostać wykorzystane jako dowód w postępowaniu przed sądem karnym, zgodnie z regułami przewidzianymi w ich prawie krajowym.

Dyrektywa 2011/36/UE, art. 15 ust. 5:

5. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do zapewnienia, by w postępowaniu przed sądem karnym dotyczącym przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, możliwe było zarządzenie, że:

- a) rozprawa odbędzie się bez udziału publiczności; oraz
- b) przesłuchanie w sądzie dziecka będącego ofiarą handlu ludźmi zostanie dokonane bez jego obecności, w szczególności dzięki wykorzystaniu odpowiednich technologii komunikacyjnych.

2.25. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 21 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły przyjmować podczas postępowania karnego odpowiednie środki w celu ochrony prywatności, w tym ochrony cech osobowych ofiary uwzględnianych w indywidualnej ocenie przewidzianej w art. 22 oraz wizerunku ofiar i członków ich rodzin. Ponadto państwa członkowskie zapewniają, by właściwe organy mogły podejmować wszelkie zgodne z prawem środki w celu zapobieżenia publicznemu rozpowszechnianiu wszelkich informacji, które mogłyby prowadzić do zidentyfikowania dziecka będącego ofiarą.

2.26. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 9 ust. 2:

2. Państwa członkowskie podejmują środki niezbędne do umożliwienia – ze względu na charakter czynu – ścigania przestępstw, o których mowa w art. 2 i 3, przez wystarczający okres od momentu osiągnięcia przez ofiarę pełnoletności.

Rozdział 3: Odszkodowanie

3.1. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 17:

Państwa członkowskie zapewniają, by ofiary handlu ludźmi miały dostęp do istniejących systemów odszkodowania mających zastosowanie w odniesieniu do ofiar umyślnych przestępstw dokonanych z użyciem przemocy.

3.2. Dyrektywa 2012/29/UE, art. 16:

1. Państwa członkowskie zapewniają ofiarom w toku postępowania karnego prawo do uzyskania w rozsądnym terminie decyzji w sprawie odszkodowania od sprawcy, z wyjątkiem sytuacji, w których prawo krajowe przewiduje, że taka decyzja podejmowana jest w drodze innego postępowania prawnego.

2. Państwa członkowskie promują środki mające zachęcić sprawców do przekazywania ofiarom odpowiedniego odszkodowania.

3.3. Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW, art. 9 ust. 1:

1. Każde państwo członkowskie zapewnia ofiarom czynów przestępczych uprawnienia do uzyskania w rozsądnym okresie czasu decyzji w sprawie wynagrodzenia przez przestępcę szkody w toku postępowania karnego, z wyjątkiem takich sytuacji, gdy w konkretnych sprawach prawo krajowe umożliwia przyznanie odszkodowania w inny sposób.

3.4. Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW, art. 9 ust. 3:

3. Jeżeli nie będzie to pilnie wymagane dla potrzeb postępowania karnego, możliwą do odzyskania własność należącą do ofiar, przejętą w toku postępowania karnego, zwraca się im bez zwłoki.

Dostęp do odszkodowania w sytuacjach transgranicznych

3.5. Dyrektywa 2004/80/WE, art. 1:

Państwa członkowskie zapewniają, że w przypadku gdy umyślne przestępstwo z użyciem przemocy zostało popełnione w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, w którym wnioskujący o kompensatę ma stałe miejsce zamieszkania, wnioskujący ma prawo złożyć wniosek do organu lub jakiegokolwiek innej instytucji w tym drugim państwie członkowskim.

3.6. Dyrektywa 2004/80/WE, art. 4:

Państwa członkowskie zapewniają, że potencjalni wnioskujący o kompensatę będą mieli dostęp do podstawowych informacji o możliwościach składania wniosków o kompensatę, przy użyciu wszelkich środków, jakie państwa członkowskie uznają za właściwe.

Dyrektywa 2004/80/WE, art. 5:

1. Organ pomocniczy zapewnia wnioskującemu informacje określone w art. 4 oraz wymagane formularze wniosków, w oparciu o podręcznik sporządzony zgodnie z art. 13 ust. 2.

2. Organ pomocniczy, na żądanie wnioskującego, zapewnia mu ogólne wytyczne i informacje o sposobie wypełnienia wniosku oraz o ewentualnej wymaganej dokumentacji uzupełniającej.

3. Organ pomocniczy nie dokonuje żadnej oceny wniosku.

3.7. Dyrektywa 2004/80/WE, art. 7:

Po otrzymaniu wniosku przekazanego zgodnie z art. 6 organ orzekający jak najszybciej przesyła następujące informacje organowi pomocniczemu i wnioskującemu:

- a) wskazanie osoby do kontaktu lub departamentu odpowiedzialnego za rozpatrzenie sprawy;
- b) potwierdzenie otrzymania wniosku;
- c) w miarę możliwości – wskazanie w przybliżeniu terminu, w jakim zostanie wydane orzeczenie dotyczące wniosku.

Rozdział 4: Integracja i prawo do pracy

4.1. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, art. 21 ust.1.

Każdy obywatel Unii ma prawo do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w Traktatach i w środkach przyjętych w celu ich wykonania.

Dyrektywa 2004/38/WE, art. 6:

1. Przez okres nie przekraczający trzech miesięcy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego bez wypełniania jakichkolwiek warunków i formalności innych niż wymóg posiadania ważnego dowodu tożsamości lub paszportu.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się również w odniesieniu do posiadających ważny paszport członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich, towarzyszących lub dołączających do obywatela Unii.

Rozporządzenie nr 562/2006 (kodeks graniczny Schengen), art. 2 ust. 5:

5. „osoby korzystające ze wspólnotowego prawa do swobodnego przemieszczania się” oznaczają:

- a) obywateli Unii w rozumieniu art. 17 ust. 1 Traktatu oraz obywateli państw trzecich będących członkami rodziny obywatela Unii korzystającego z prawa do swobodnego przemieszczania się, do których stosuje się dyrektywę 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich [1];
- b) obywateli państw trzecich i członków ich rodzin, niezależnie od ich obywatelstwa, którzy na mocy porozumień pomiędzy Wspólnotą i jej państwami członkowskimi, z jednej strony, a tymi państwami trzecimi z drugiej strony, korzystają z takich samych praw do swobodnego przemieszczania się jak obywatele Unii.

4.2. Dyrektywa 2004/38/WE, art. 7 ust. 1:

1. Wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli:

- a) są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek w przyjmującym państwie członkowskim; lub

- b) posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, oraz są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim; lub
- c) są zapisani do instytucji prywatnej lub publicznej, uznanej lub finansowanej przez przyjmujące państwo członkowskie na podstawie przepisów prawnych lub praktyki administracyjnej, zasadniczo w celu odbycia studiów, włącznie z kształceniem zawodowym; są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim i zapewnią odpowiednią władzę krajową, za pomocą oświadczenia lub innego równoważnego środka według własnego wyboru, że posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie ich pobytu; lub
- d) są członkami rodziny towarzyszącymi lub dołączającymi do obywatela Unii, który spełnia warunki określone w lit. a), b) lub c).

4.3. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 14:

Prawo do nauki

1. Każdy ma prawo do nauki i dostępu do kształcenia zawodowego i ustawicznego.

2. Prawo to obejmuje możliwość korzystania z bezpłatnej nauki obowiązkowej.

3. Wolność tworzenia placówek edukacyjnych z właściwym poszanowaniem zasad demokratycznych i prawo rodziców do zapewnienia wychowania i nauczania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami religijnymi, filozoficznymi i pedagogicznymi są szanowane, zgodnie z ustawami krajowymi regulującymi korzystanie z tej wolności i tego prawa.

4.4. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 15:

1. Każdy ma prawo do podejmowania pracy oraz wykonywania swobodnie wybranego lub zaakceptowanego zawodu.

2. Każdy obywatel Unii ma swobodę poszukiwania zatrudnienia, wykonywania pracy, korzystania z prawa przedsiębiorczości oraz świadczenia usług w każdym państwie członkowskim.

3. Obywatele państw trzecich, którzy posiadają zezwolenie na pracę na terytorium państw członkowskich, mają prawo do takich samych warunków pracy, z jakich korzystają obywatele Unii.

4.5. Karta praw podstawowych Unii Europejskiej, art. 31:

1. Każdy pracownik ma prawo do warunków pracy szanujących jego zdrowie, bezpieczeństwo i godność.

2. Każdy pracownik ma prawo do ograniczenia maksymalnego wymiaru czasu pracy, do okresów dziennego i tygodniowego odpoczynku oraz do corocznego płatnego urlopu.

Obywatele państw trzecich

4.6. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 11 ust. 1:

Państwa członkowskie określają zasady, na jakich posiadacze dokumentów pobytowych mają prawo dostępu do rynku pracy, kształcenia zawodowego i edukacji.

4.7. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 12:

1. Zainteresowanym obywatelom państw trzecich zapewnia się dostęp do istniejących programów lub planów, stworzonych przez państwa członkowskie, organizacje pozarządowe lub stowarzyszenia mające specjalne umowy z państwami członkowskimi, których celem jest powrót tych osób do normalnego życia społecznego, z uwzględnieniem, w razie potrzeby, kursów służących podniesieniu ich umiejętności zawodowych lub przygotowania do wspomaganego powrotu do kraju pochodzenia.

Państwa członkowskie mogą zapewnić specjalne programy lub plany dla zainteresowanych obywateli państw trzecich.

2. Jeżeli państwo członkowskie podejmuje decyzję o wprowadzeniu i wdrażaniu programów lub planów, o których mowa w ust. 1, może uzależnić wydanie dokumentu pobyтового lub jego przedłużenie od udziału w tych programach lub planach.

4.8. Dyrektywa 2011/98/UE, art. 12 ust. 1:

1. Pracownicy z państwa trzeciego, o których mowa w art. 3 ust. 1 lit. b) i c), są traktowani na równi z obywatelami państwa członkowskiego, na którego terytorium przebywają, w zakresie:

- a) warunków pracy, w tym warunków płacy i zwolnienia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy;
- b) wolności stowarzyszania się i zrzeszania się oraz członkostwa w organizacjach reprezentujących pracowników lub pracodawców lub wszelkich organizacjach zrzeszających pracowników określonych zawodów, w tym świadczeń

przyznawanych przez takie organizacje, bez uszczerbku dla krajowych przepisów dotyczących porządku publicznego i bezpieczeństwa publicznego;

- c) edukacji i szkolenia zawodowego;
- d) uznawania dyplomów, świadectw i innych kwalifikacji zawodowych zgodnie z odpowiednimi procedurami krajowymi;
- e) działań zabezpieczenia społecznego określonych w rozporządzeniu (WE) nr 883/2004;
- f) ulg podatkowych, pod warunkiem że pracownik jest uznany w danym państwie członkowskim za rezydenta do celów podatkowych;
- g) dostępu do towarów i usług oraz korzystania z towarów i usług dostępnych ogółowi społeczeństwa, w tym jeżeli chodzi o procedury uzyskiwania praw do lokali mieszkalnych przewidziane w prawie krajowym, bez uszczerbku dla swobody zawierania umów zgodnie z prawem Unii i prawem krajowym;
- h) usług doradztwa oferowanych przez biura zatrudnienia.

4.9. Dyrektywa 2009/52/WE, art. 13 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewniają skuteczne mechanizmy umożliwiające nielegalnie zatrudnionym obywatelom krajów trzecich wnoszenie skarg przeciwko swoim pracodawcom, bezpośrednio lub za pośrednictwem osób trzecich wyznaczonych przez państwa członkowskie, takich jak związki zawodowe lub inne organizacje lub właściwy organ państwa członkowskiego, jeżeli został przewidziany w przepisach krajowych.

4.10–4.12. Dyrektywa 2009/52/WE, art. 9 lit. d):

- d) naruszenie popełnione jest przez pracodawcę, który mimo że nie został oskarżony o przestępstwo ustanowione zgodnie z decyzją ramową 2002/629/WSiSW ani skazany za takie przestępstwo, korzysta z pracy lub usług nielegalnie przebywającego obywatela kraju trzeciego ze świadomością, że jest on ofiarą handlu ludźmi.

Dyrektywa 2009/52/WE, art. 6:

1. W odniesieniu do każdego naruszenia zakazu, o którym mowa w art. 3, państwa członkowskie zapewniają, aby pracodawca ponosił odpowiedzialność za zapłatę:

- a) wszelkiego zaległego wynagrodzenia nielegalnie zatrudnionemu obywatelowi kraju trzeciego. Domniemywa się, że uzgodniona wysokość wynagrodzenia jest co najmniej równa płacy przewidzianej w mających zastosowanie przepisach o płacy minimalnej, w układach zbiorowych lub zgodnie z praktyką ustaloną w odpowiednich sektorach zatrudnienia, chyba że pracodawca lub pracownik mogą dowieść innej wysokości wynagrodzenia, przy jednoczesnym poszanowaniu, w stosownych przypadkach, bezwzględnie obowiązujących krajowych przepisów dotyczących płac;
- b) kwoty odpowiadającej wszelkim podatkom i składkom na ubezpieczenie społeczne, które pracodawca zapłaciłby, gdyby obywatel kraju trzeciego był zatrudniony legalnie, w tym odsetek za zwłokę i odpowiednich kar administracyjnych;

c) w stosownych przypadkach – wszelkich kosztów związanych z przesłaniem zaległych płatności do kraju, do którego obywatel kraju trzeciego powrócił lub został wydany.

2. W celu zapewnienia dostępności skutecznych procedur stosowania ust. 1 lit. a) i c) oraz z należytym uwzględnieniem art. 13 państwa członkowskie wprowadzają w życie mechanizmy w celu zapewnienia nielegalnie zatrudnionym obywatelom krajów trzecich możliwości:

- a) wystąpienia z roszczeniem – z zastrzeżeniem okresu przedawnienia określonego w prawie krajowym – przeciwko swojemu pracodawcy i wyegzekwowania orzeczenia przeciwko pracodawcy w związku z wszelkim zaległym wynagrodzeniem, także w przypadku gdy powrócili oni lub zostali wydani; lub
- b) wezwania właściwego organu państwa członkowskiego, jeżeli przepisy krajowe przewidują taką możliwość, do wszczęcia procedury w celu odzyskania zaległego wynagrodzenia, bez konieczności wnoszenia przez nich powództwa w tej sprawie.

Nielegalnie zatrudnieni obywatele krajów trzecich przed wykonaniem decyzji nakazującej powrót są systematycznie i obiektywnie informowani o prawach przysługujących im na mocy niniejszego ustępu oraz na mocy art. 13.

3. W celu stosowania przepisów ust. 1 lit. a) i b) państwa członkowskie przewidują domniemanie istnienia stosunku pracy przez okres przynajmniej trzech miesięcy, chyba że, między innymi, pracodawca lub pracownik dowiodą innego okresu trwania zatrudnienia.

4. Państwa członkowskie zapewniają wprowadzenie niezbędnych mechanizmów zapewniających nielegalnie zatrudnionym obywatelom krajów trzecich możliwość otrzymania wypłaty wszelkiego zaległego wynagrodzenia, o której mowa w ust. 1 lit. a), odzyskanych wskutek powództw, o których mowa w ust. 2, także w przypadku gdy powrócili oni lub zostali wydani.

5. W odniesieniu do przypadków wydania zezwolenia na pobyt na czas określony zgodnie z art. 13 ust. 4, państwa członkowskie określają w prawie krajowym warunki, na jakich okres ważności tych zezwoleń może zostać przedłużony do czasu otrzymania przez obywatela kraju trzeciego wypłaty wszelkiego swojego zaległego wynagrodzenia odzyskanego na mocy ust. 1 niniejszego artykułu.

Ofiary będące dziećmi

4.13. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 14 ust. 1:

1. Zgodnie z prawem krajowym państwa członkowskie w odpowiednim terminie zapewniają dostęp do edukacji dzieciom będącym ofiarami handlu ludźmi i dzieciom ofiar takiego handlu, korzystającym z pomocy i wsparcia zgodnie z art. 11.

Dyrektywa 2004/81/WE, art. 10 lit. b):

b) Państwa członkowskie zapewniają małoletnim dostęp do systemu oświaty na takich samych warunkach, jak własnym obywatelom. Państwa członkowskie mogą określić, że taki dostęp jest ograniczony do publicznego systemu oświaty.

Rozdział 5: Okres do namysłu i zezwolenie na pobyt dla ofiar, które są obywatelami państw trzecich

Okres do namysłu

5.1. Dyrektywa 2011/36/UE, art. 11 ust. 6:

6. Informacje, o których mowa w ust. 5, obejmują, w stosownych przypadkach, informacje o okresie do namysłu i odzyskania równowagi zgodnie z dyrektywą 2004/81/WE, informacje o możliwości przyznania międzynarodowej ochrony zgodnie z dyrektywą Rady 2004/83/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub jako osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony, oraz zawartości przyznawanej ochrony [1] i dyrektywą Rady 2005/85/WE z dnia 1 grudnia 2005 r. w sprawie ustanowienia minimalnych norm dotyczących procedur nadawania i cofania statusu uchodźcy w państwach członkowskich [2] lub zgodnie z innymi instrumentami międzynarodowymi lub innymi podobnymi przepisami krajowymi.

Dyrektywa 2004/81/WE, art. 6 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewnią przyznanie zainteresowanym obywatelom państw trzecich okresu na zastanowienie się umożliwiające im odzyskanie sił i uniknięcie wpływu ze strony sprawców przestępstw, tak aby mogli podjąć świadomą decyzję co do podjęcia współpracy z właściwymi organami.

5.2. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 6 ust. 2:

2. W okresie przeznaczonym na zastanowienie się i podczas oczekiwania na decyzję właściwych organów zainteresowani obywatele państw trzecich mają prawo do traktowania określonego w art. 7 i nie jest możliwe wykonanie wobec nich nakazu wydalenia.

5.3. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 6 ust. 4:

4. Państwo członkowskie może w każdej chwili zakończyć okres przeznaczony na zastanowienie się z przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa

narodowego lub jeżeli właściwe organy stwierdziły, że dana osoba aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązała kontakt ze sprawcami przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c).

5.4. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 7 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewniają zainteresowanym obywatelom państw trzecich, niemającym dostatecznych środków finansowych, przyznanie standardu życia mogącego zapewnić im utrzymanie i dostęp do leczenia w nagłych wypadkach. Zwracają uwagę na szczególne potrzeby osób będących w trudnej sytuacji, z uwzględnieniem – w razie potrzeby i jeżeli przewiduje to prawo krajowe – pomocy psychologicznej.

Zezwolenie na pobyt

5.5. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 8:

1. Po upływie okresu przeznaczanego na zastanowienie się lub wcześniej, jeżeli właściwe organy są zdania, że zainteresowany obywatel państwa trzeciego spełnił już kryterium określone w lit. b), państwa członkowskie rozważają:

- a) możliwości, jakie przedłużenie pobytu danej osoby na danym terytorium stwarza dla dochodzenia lub postępowania sądowego; oraz
- b) czy wyraziła ona wyraźny zamiar współpracy; oraz czy zerwała ona wszystkie kontakty z osobami podejrzewanymi o czyny, które mogą być zaliczone do przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c).

2. Do wydania dokumentu pobytowego, i bez uszczerbku dla przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego, wymagane jest spełnienie warunków określonych w ust. 1.

3. Bez uszczerbku dla przepisów dotyczących cofnięcia zezwolenia, o którym mowa w art. 14, dokument pobytowy jest ważny przynajmniej przez sześć miesięcy. Zostaje on przedłużony, jeżeli nadal spełnione są warunki określone w ust. 2 niniejszego artykułu.

5.6. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 9:

1. Państwa członkowskie zapewniają posiadaczom dokumentu pobytowego, niemającym wystarczających środków

© iStockphoto/Juanmonino

finansowych, przynajmniej takie samo traktowanie jak przewidziane w art. 7.

2. Państwa członkowskie zapewniają konieczną pomoc medyczną lub inną zainteresowanym obywatelom państw trzecich, którzy nie mają wystarczających środków finansowych, a mają szczególne potrzeby, takim jak kobiety w ciąży, niepełnosprawni albo ofiary przemocy seksualnej lub innych form przemocy, a także – jeżeli państwa członkowskie korzystają z możliwości przewidzianej w art. 3 ust. 3 – małoletnim.

5.7. Dyrektywa 2004/81/WE, art. 14:

Dokument pobytowy może być w każdej chwili cofnięty, jeżeli nie są już spełniane warunki jego wydania. W szczególności dokument pobytowy może zostać cofnięty w następujących przypadkach:

- a) jeżeli jego posiadacz aktywnie, dobrowolnie i z własnej inicjatywy ponownie nawiązał kontakt z osobami podejrzanymi o popełnienie przestępstw, o których mowa w art. 2 lit. b) i c); lub
- b) jeżeli właściwe organy uważają, że współpraca ofiary jest oszukańcza lub też że jej skarga jest oszukańcza lub bezzasadna; lub
- c) z przyczyn związanych z porządkiem publicznym i ochroną bezpieczeństwa narodowego; lub
- d) gdy ofiara zaprzestaje współpracy; lub
- e) jeżeli właściwe organy zdecydują o zakończeniu postępowania.

Długoterminowi rezydenci w UE

5.8. Dyrektywa 2003/109/WE, art. 3:

1. Niniejszą dyrektywę stosuje się do obywateli państw trzecich legalnie zamieszkujących na terytorium państwa członkowskiego.

2. Niniejszej dyrektywy nie stosuje się do obywateli państw trzecich, którzy:

- a) zamieszkują w celu odbycia studiów lub kształcenia zawodowego;

- b) są uprawnieni do pobytu w państwie członkowskim ze względu na ochronę czasową lub złożyli wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt na tej podstawie i oczekują na wydanie decyzji dotyczącej ich statusu;
- c) są uprawnieni do zamieszkania w państwie członkowskim na podstawie uzupełniającej formy ochrony zgodnie z zobowiązaniami międzynarodowymi, ustawodawstwem krajowym lub praktyką państw członkowskich lub złożyli wniosek o wydanie zezwolenia na pobyt na tej podstawie i oczekują na wydanie decyzji dotyczącej ich statusu.

Dyrektywa 2003/109/WE, art. 4 ust. 1:

1. Państwa członkowskie przyznają status rezydenta długoterminowego obywatelom państw trzecich, którzy zamieszkivali legalnie i nieprzerwanie na ich terytorium przez okres pięciu lat, bezpośrednio poprzedzający złożenie właściwego wniosku.

Dyrektywa 2003/109/WE, art. 5 ust. 1:

1. Państwa członkowskie żądają od obywateli państw trzecich przedstawienia dowodów, że posiadają oni, w odniesieniu do siebie i do członków swoich rodzin pozostających na ich utrzymaniu:

- a) stałe i regularne dochody wystarczające do utrzymania danej osoby i członków jej rodziny, bez konieczności korzystania z systemu pomocy społecznej danego państwa członkowskiego. Państwa członkowskie oceniają te dochody pod względem charakteru i regularności oraz mogą wziąć pod uwagę poziom minimalnych płac i rent lub emerytur przed złożeniem wniosku o przyznanie statusu rezydenta długoterminowego;
- b) ubezpieczenie zdrowotne w odniesieniu do wszystkich ryzyk normalnie pokrywanych dla obywateli w danym państwie członkowskim.

Dyrektywa 2004/83/WE, art. 29 ust. 1:

1. Państwa członkowskie zapewniają, iż beneficjenci statusu uchodźcy lub ochrony uzupełniającej będą mieli dostęp do opieki zdrowotnej na podstawie takich samych warunków kwalifikujących, co obywatele państwa członkowskiego, które przyznało takie statusy.

Rozdział 6: Powrót

6.1. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 7 ust. 1:

1. Bez uszczerbku dla wyjątków, o których mowa w ust. 2 i 4, w decyzji nakazującej powrót wyznacza się odpowiedni termin dobrowolnego wyjazdu, który wynosi od siedmiu do trzydziestu dni. Państwa członkowskie mogą określić w prawie krajowym, że termin ten jest wyznaczany jedynie na wniosek danego obywatela państwa trzeciego. W takim przypadku państwa członkowskie informują danych obywateli państw trzecich o możliwości złożenia takiego wniosku.

Przewidziany wyżej termin nie pozbawia danych obywateli państw trzecich możliwości wcześniejszego wyjazdu.

6.2. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 7 ust. 2:

2. Jeżeli jest to konieczne, państwa członkowskie przedłużają termin dobrowolnego wyjazdu, uwzględniając w danym przypadku szczególne okoliczności, takie jak długość pobytu, obecność dzieci uczęszczających do szkoły oraz istnienie innych związków rodzinnych i społecznych.

6.3. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 11 ust. 3:

3. Państwa członkowskie rozważają cofnięcie lub zawieszenie zakazu wjazdu, jeżeli obywatel państwa trzeciego, który podlega zakazowi wjazdu wydanemu zgodnie z ust. 1 akapit drugi, jest w stanie wykazać, że opuścił terytorium państwa członkowskiego, w pełni przestrzegając decyzji nakazującej powrót.

Ofiary handlu ludźmi, którym wydano zezwolenie na pobyt zgodnie z dyrektywą Rady 2004/81/WE z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi organami, nie podlegają zakazowi wjazdu, bez uszczerbku dla ust. 1 akapit pierwszy pkt b) oraz pod warunkiem, że dany obywatel państwa trzeciego nie stanowi zagrożenia dla porządku publicznego, bezpieczeństwa publicznego lub bezpieczeństwa narodowego. W indywidualnych przypadkach państwa członkowskie mogą wstrzymać się od wydania zakazu wjazdu lub zawiesić go z przyczyn humanitarnych. W indywidualnych przypadkach lub w niektórych kategoriach przypadków państwa członkowskie mogą cofnąć lub zawiesić zakaz wjazdu z innych przyczyn.

6.4. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 13:

1. Dany obywatel państwa trzeciego otrzymuje możliwość skorzystania ze skutecznych środków odwoławczych, aby zaskarżyć decyzje dotyczące powrotu, o których mowa w art. 12 ust. 1, przed właściwym organem sądowym lub administracyjnym lub właściwym podmiotem złożonym z osób bezstronnych i posiadających gwarancje niezależności.

2. Organ lub podmiot, o którym mowa w ust. 1, jest właściwy w sprawie ponownego rozpatrzenia decyzji dotyczących powrotu, o których mowa w art. 12 ust. 1, i może między innymi tymczasowo zawiesić ich wykonanie, chyba że takie tymczasowe zawieszenie ma już zastosowanie na mocy prawa krajowego.

3. Dany obywatel państwa trzeciego ma możliwość uzyskania porady prawnej, reprezentacji prawnej oraz, w razie konieczności, pomocy tłumacza.

4. Państwa członkowskie zapewniają, aby niezbędna pomoc prawna lub reprezentacja prawna zostały przyznane nieod-

płatnie na wniosek, zgodnie z odpowiednimi przepisami krajowymi lub z zasadami dotyczącymi pomocy prawnej oraz mogą ustalić, że taka nieodpłatna pomoc prawna lub reprezentacja prawna podlegają warunkom określonym w art. 15 ust. 3–6 dyrektywy 2005/85/WE.

6.5. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 9:

1. Państwa członkowskie przesuwają termin wydalenia:

- a) jeżeli miałyby ono naruszać zasadę non-refoulement, lub
- b) dopóki obowiązuje zawieszenie wykonania decyzji nakazującej powrót, przyznane zgodnie z art. 13 ust. 2.

2. Państwa członkowskie mogą wstrzymać wydalenie na odpowiedni okres, uwzględniając szczególne okoliczności w danym przypadku. Państwa członkowskie uwzględniają w szczególności:

- a) stan fizyczny i psychiczny obywatela państwa trzeciego;
- b) względy techniczne, takie jak brak możliwości transportu, niemożność wydalenia z powodu braku ustalenia jej tożsamości.

3. Jeżeli wydalenie zostaje wstrzymane zgodnie z ust. 1 i 2, na danego obywatela państwa trzeciego mogą zostać nałożone obowiązki określone w art. 7 ust. 3.

6.6. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 3 ust. 3:

3. „powrót” oznacza powrót obywatela państwa trzeciego – wynikający z dobrowolnego lub przymusowego wykonania zobowiązania do powrotu – do:

- jego/jej państwa pochodzenia, lub
- kraju tranzytu, zgodnie ze wspólnotowymi lub dwustronnymi umowami o readmisji lub z innymi porozumieniami. Ofiary będące dziećmi

6.7. Dyrektywa 2008/115/WE, art. 10:

1. Przed podjęciem decyzji o wydaniu decyzji nakazującej powrót wobec małoletniego bez opieki, zostaje mu przyznana odpowiednia pomoc, z należyтым uwzględnieniem dobra dziecka.

2. Przed wydaleniem małoletniego bez opieki z terytorium danego państwa członkowskiego, organy tego państwa członkowskiego upewniają się, że zostanie on przekazany członkowi swojej rodziny lub wyznaczonemu opiekunowi albo zostanie umieszczony w odpowiednim ośrodku w państwie, do którego następuje wydalenie.

Odniesienia do przepisów Unii Europejskiej

2012/C326/47	Wersja skonsolidowana Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, 2012/C326/47
2012/29/UE	<i>Dyrektywa 2012/29/UE ustanawiająca normy minimalne w zakresie praw, wsparcia i ochrony ofiar przestępstw oraz zastępująca decyzję ramową Rady 2001/220/WSiSW (data transpozycji: 16 listopada 2015 r.)</i>
2011/99/UE	<i>Dyrektywa 2011/99/UE w sprawie europejskiego nakazu ochrony (data transpozycji: 11 stycznia 2015 r.)</i>
2011/98/UE	<i>Dyrektywa 2011/98/UE sprawie procedury jednego wniosku o jedno zezwolenie dla obywateli państw trzecich na pobyt i pracę na terytorium państwa członkowskiego oraz w sprawie wspólnego zbioru praw dla pracowników z państw trzecich przebywających legalnie w państwie członkowskim (data transpozycji: 25 grudnia 2013 r.)</i>
2011/95/UE	<i>Dyrektywa 2011/95/UE w sprawie norm dotyczących kwalifikowania obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako beneficjentów ochrony międzynarodowej, jednolitego statusu uchodźców lub osób kwalifikujących się do otrzymania ochrony uzupełniającej oraz zakresu udzielanej ochrony (wersja przekształcona) (data transpozycji określonych przepisów: 21 grudnia 2013 r.)</i>
2011/36/UE	Dyrektywa 2011/36/UE w sprawie zapobiegania handlowi ludźmi i zwalczania tego procederu oraz ochrony ofiar, zastępująca decyzję ramową Rady 2002/629/WSiSW. Europejski Trybunał Praw Człowieka, sprawa Rantsev przeciwko Cyprowi i Rosji (wniosek nr 25965/04)
2010/C83/02	Karta praw podstawowych Unii Europejskiej
2009/52/WE	Dyrektywa 2009/52/WE przewidująca minimalne normy w odniesieniu do kar i środków stosowanych wobec pracodawców zatrudniających nielegalnie przebywających obywateli krajów trzecich
2008/977/WSiSW	Decyzja ramowa Rady 2008/977/WSiSW w sprawie ochrony danych osobowych przetwarzanych w ramach współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych
2008/115/WE	Dyrektywa 2008/115/WE w sprawie wspólnych norm i procedur stosowanych przez państwa członkowskie w odniesieniu do powrotów nielegalnie przebywających obywateli państw trzecich
(WE) nr 562/2006	Rozporządzenie (WE) nr 562/2006 ustanawiające wspólnotowy kodeks zasad regulujących przepływ osób przez granice (kodeks graniczny Schengen)

2004/83/WE	Dyrektywa Rady 2004/83/WE w sprawie minimalnych norm dla kwalifikacji i statusu obywateli państw trzecich lub bezpaństwowców jako uchodźców lub osoby, które z innych względów potrzebują międzynarodowej ochrony oraz zawartości przyznawanej ochrony
2004/81/WE	Dyrektywa Rady 2004/81/WE w sprawie dokumentu pobytowego wydawanego obywatelom państw trzecich, którzy są ofiarami handlu ludźmi lub wcześniej byli przedmiotem działań ułatwiających nielegalną imigrację, którzy współpracują z właściwymi władzami
2004/80/WE	Dyrektywa Rady 2004/80/WE odnosząca się do kompensaty dla ofiar przestępstw
2004/38/WE	Dyrektywa 2004/38/WE w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG
2003/109/WE	Dyrektywa Rady 2003/109/WE dotycząca statusu obywateli państw trzecich będących rezydentami długoterminowymi
2001/220/WSiSW	Decyzja ramowa Rady 2001/220/WSiSW w sprawie pozycji ofiar w postępowaniu karnym

Komisja Europejska

Unijne prawa ofiar handlu ludźmi

Luksemburg: Urząd Publikacji Unii Europejskiej

2013 — 28 str. — 21 × 29,7 cm

ISBN 978-92-79-28454-0

doi:10.2837/64440

JAK OTRZYMAĆ PUBLIKACJE UE

Publikacje bezpłatne:

- jeden egzemplarz:
w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)
- kilka egzemplarzy (lub mapy, plakaty):
w przedstawicielstwach Unii Europejskiej (http://ec.europa.eu/represent_pl.htm)
w delegaturach Unii Europejskiej w krajach poza UE: (http://eeas.europa.eu/delegations/index_pl.htm)
kontaktując się z Europe Direct (http://europa.eu/europedirect/index_pl.htm)
lub dzwoniąc pod numer 00 800 6 7 8 9 10 11 (numer bezpłatny w całej UE) (*)

(*) Informacje są udzielane nieodpłatnie, większość połączeń również jest bezpłatna (niektórzy operatorzy, hotele lub telefony publiczne mogą naliczać opłaty).

Publikacje płatne:

- w EU Bookshop (<http://bookshop.europa.eu>)

Płatne subskrypcje:

- u dystrybutorów Urzędu Publikacji Unii Europejskiej
(http://publications.europa.eu/others/agents/index_pl.htm)

ec.europa.eu/home-affairs
ec.europa.eu/anti-trafficking

Urząd Publikacji

ISBN 978-92-79-28454-0

